

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / sosiaalinen kuntoutus

Kari Liimatainen

SIPPOLAN KOULUKODIN HENKILÖKUNNAN JA AVO-OSASTOILLE
SIJOITETTUIJEN LASTEN VANHEMPIEN NÄKEMYKSIÄ YHTEISTYÖSTÄ

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

KARI LIIMATAINEN

Opinnäytetyö	Sippolan koulukodin henkilökunnan ja avo-osastoille sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä yhteistyöstä
Sivumäärä	43 sivua + 1 liitesivu
Ohjaaja	Ari Vesanen
Toimeksiantaja	Sippolan koulukoti
Joulukuu 2013	
Avainsanat	sijaishuolto, koulukoti, kasvatusta, yhteistyö, osallisuus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia ja tarkastella Sippolan koulukodin työntekijöiden ja avo-osastoille sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä keskinäisestä yhteistyöstä. Ajatus aiheen tutkimisesta lähti Sippolan koulukodin henkilökunnalta, ja tavoitteena oli kerätä tietoa, josta on apua yhteistyön kehittämisessä. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineenkeruu on toteutettu avoimella kyselyllä koulukodin henkilökunnalle ja avo-osastoille sijoitettujen lasten vanhemmille. Kyselyyn vastasi neljä työntekijää ja kaksi vanhempaa.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että vanhempien ja työntekijöiden käsitykset hyvästä yhteistyöstä ovat keskenään samansuuntaisia. Keskinäinen luottamus, yhteinen ymmärrys ja tiivis yhteydenpito ovat edellytyksiä hyvälle yhteistyölle. Huostaanotto ja sijoituksen aloitus ovat hyvin ristiriitaisia tilanteita, joissa yksilöllisellä kohtaamisella on erittäin suuri merkitys luottamussuhteen rakentamisessa. Lapsen etu säätelee kaikkea toimintaa, mutta usein koko perheen tukeminen edistää lapsen kasvua ja kehitystä.

Sijoituksen alussa luotu suhde vanhempiin vaikuttaa yhteistyöhön koko sijoituksen ajan. Osapuolten välinen avoimuus, rehellisyys ja toiminnan läpinäkyvyys tukevat luottamuksen syntyä. Aikuisten yhtenevät näkemykset lapsen kasvatuksesta ja sijoitusprosessin tavoitteista helpottavat yhteistyötä ja edistävät lapsen tilannetta.

Sekä vanhemmat että työntekijät pitävät Sippolan koulukodissa tehtävää yhteistyötä pääosin hyvänä. Koulukodissa pyritään jatkuvasti kehittämään yhteistyötä vanhempien kanssa ja vanhempien mielipiteillä on suuri merkitys koulukodissa tehtävässä kasvatustyössä. Vanhemmat voivat parhaassa tapauksessa olla lastensa tukena vielä pitkään koulukotisijoituksen päätyttyä.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Services

LIIMATAINEN, KARI

Bachelor's Thesis

Views on Cooperation by Sippola Residential School's
Employees and the Parents Whose Children Were Placed
in Open Care Units

Pages

43 pages + 1 page of appendices

Supervisor

Ari Vesanen, Senior Lecturer

Commissioned by

Sippola Residential School

December 2013

Keywords

foster care, residential school, education, cooperation,
participation

The purpose of this thesis was to examine the experiences of Sippola residential school's employees and the parents whose children were placed in the open care units concerning the cooperation. Idea for this study came from the Sippola residential school staff and the goal was to gather information about the phenomenon to assist in developing the cooperation in the future. This study is a qualitative research and the material was gathered with a questionnaire which was aimed at both the employees and the parents.

This study shows that views of parents and employees about good cooperation have lot of similarities. Mutual trust, common understanding and close contact between the two sides are requirements for good cooperation. A child being taken into custody is always very difficult situation for the parents and individual recognition is important when building trust between parents and employees. The interest of a child always comes first and sometimes the child's best interest requires support for the whole family.

The first moments are very important to the later stages of placement. Sincerity, honesty and transparency of operations help in forming good relationship. Similar views and objectives among the adults promote growth and development of the child.

The cooperation in Sippola Residential School is considered to be in good level by both the employees and the parents. Developing the cooperation is very important in Sippola Residential School and opinions of the parents are highly appreciated. At best the parents will be supporting their child for long after the placement ends.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	6
2 KASVATUS	7
2.1 Kasvatuksen edellytykset, menetelmät ja päämäärät	7
2.2 Ekologinen systeemiteoria	8
2.3 Menonin paradoksi	9
3 VANHEMMUUS.....	9
3.1 Kasvatus suomalaisessa yhteiskunnassa	10
3.2 Jaettu vanhemmuus	11
4 KASVATUSKUMPPANUUS.....	11
4.1 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen.....	12
5 LASTENSUOJELU	13
5.1 Lastensuojelulaki.....	14
5.2 Ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu	14
5.3 Avohuollon tukitoimenpiteet.....	15
5.4 Kiireellinen sijoitus	15
5.5 Huostaanotto ja sijaishuoltopalvelut	16
5.6 Jälkihuolto	17
6 PERHETYÖ.....	17
6.1 Ehkäisevä perhetyö.....	18
6.2 Korjaava perhetyö	18
7 VALTION KOULUKODIT	19
7.1 Valtion koulukotien arvot.....	20
8 SIPPOLAN KOULUKOTI.....	20

8.1	Sippolan koulukodin avo-osastot	21
8.2	Moniammatillinen osaaminen lasten tukena	22
8.2.1	Perhetyö Sippolan koulukodissa	22
8.2.2	Erityistyöntekijän rooli Sippolan koulukodissa	22
9	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
9.1	Tutkimuskohde	25
9.2	Tutkimuskysymykset	26
9.3	Aineiston keruu	27
9.4	Kysely	28
9.5	Aineiston analyysi	29
10	TUTKIMUSTULOKSET	29
10.1	Mitkä tekijät tukevat vanhempien sitoutumista yhteistyöhön?	30
10.2	Miten lisätä ja vahvistaa vanhempien osallisuutta?	33
10.3	Millaisena vanhemmat ja työntekijät kokevat yhteistyön?	35
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
12	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	37
13	POHDINTA	39
	LÄHTEET	41
	LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee Sippolan koulukodin avo-osastoilla tehtävää yhteistyötä osastoille sijoitettujen lasten vanhempien kanssa. Olen itse työskennellyt Sippolan koulukodissa kevästä 2010, ja idean opinnäytetyöhöni sain omalta lähiesimieheltäni keväällä 2012. Esimiehelläni ajatus oli herännyt hänen juteltuaan erään koulukotiin sijoitetun lapsen huoltajan kanssa, joka kahden vuoden sijoituksen jälkeen oli todennut, että nyt hän ei enää valehtele koulukodin työntekijöille lapsen liittyvistä asioista. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia yhteistyötä ilmiönä ja sen tavoitteena on auttaa välttämään edellä mainitut tilanteet jatkossa.

Koulukodin työntekijän näkökulmasta on joskus hyvin vaikea ymmärtää sitä, että vaikka sekä vanhempien että koulukodin päämäärä on mahdollistaa lapselle hyvä elämä, niin miksi yhteistyön tekeminen on välillä hyvin haasteellista. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia avo-osaston ja lasten vanhempien välistä yhteistyötä ja oppia ymmärtämään sitä ilmiönä. Opinnäytetyössä pyrin tuomaan esille sekä työntekijöiden että vanhempien näkökulmaa, kumpaakaan erityisesti painottamatta. Osaston ohjaajan näkökulma asiaan on itselleni työni kautta hyvin tuttu, ja siksi halusin sisällyttää tutkimukseen myös erityistyöntekijän näkökulman. Erityistyöntekijät tekevät myös paljon yhteistyötä vanhempien kanssa, mutta heidän työnsä on luonteeltaan erilaista kuin ohjaajien. Ohjaajat tekevät yhteistyötä vanhempien kanssa enemmän arkisiin asioihin liittyen, kun taas erityistyöntekijät ovat yhteydessä vanhempiin yleensä virallisimmissa asioissa. Itseäni vanhempien näkökulma kiinnostaa hyvin paljon ja uskon sen mahdollisesti herättävän uusia ajatuksia, joiden avulla yhteistyötä voidaan kehittää.

Koulukotiin sijoitettujen lasten taustat voivat olla hyvin monenlaisia. Perhesuhteet voivat olla rikkonaisia ja lapselta on voinut aikaisemmin puuttua turvallinen aikuinen elämästään. Lapsen vanhemman oma elämäntilanne on voinut olla vaikea ja se on voinut vaikuttaa huostaanottoon ja lapsen sijoitukseen koulukotiin. Oli tilanne millainen tahansa ennen koulukotisijoitusta, koulukodin työntekijät pyrkivät luomaan hyvän suhteen lapsen vanhempiin ja läheisiin ihmisiin. Aikuisten välistä suhdetta, sekä lapsen ja vanhemman välistä suhdetta pyritään tukemaan hyvin monenlaisin keinoin, kuten esimerkiksi perhetyön ja omaohjaajatyön avulla. Hyvä aikuisten välinen yhteistyö ja yhteinen ymmärrys on aina myös lapsen etu. Jo

koulukotisijoituksen aikana pyritään rakentamaan lapsen ympärille sosiaalista tukiverkkoa, johon lapsi voi tukeutua sijoituksen jälkeen,

2 KASVATUS

Kasvatusyhteistyötä käsiteltäessä on hyvä perehtyä hieman kasvatuksen perusteisiin. Yleispätevää hyvää kasvatusta ja kasvatuksen päämäärää on mahdoton määrittellä, sillä se on riippuvainen kontekstista ja kasvatustodellisuudesta. Kasvatuksen tavoitteena voi olla esimerkiksi hyvä elämä, mutta sen sisältö vaihtelee eri kulttuurien ja yksilöiden välillä. Kasvattajan omien näkemysten lisäksi kasvatukseen vaikuttavat yhteisölliset normit ja yleinen kasvatuseideologia. (Värri 2000, 21.) Esimerkiksi koulukodin työntekijää ohjaavat ennalta annetut toimintamallit, ihanteet ja kasvatustavoitteet, omien arvojen ja ihanteiden lisäksi.

On tärkeää huomioida, että kasvatukseen osallistuu väistämättä muitakin aikuisia lähikasvattajien lisäksi. Lapsen kasvuun vaikuttaa omien vanhempien lisäksi kavereiden vanhemmat, aikuiset joita lapsi kohtaa harrastuksissaan ja jopa julkisuuden henkilöt. Ympäröivien ihmisten vaikutuksesta käytetään usein käsitettä ”koko kylä kasvattaa”, tosin mielestäni se on terminä hieman vanhentunut, sillä tietoyhteiskunnan myötä perinteisen kylän sijaan lapsen kasvuun vaikuttaa huomattavasti laajempi ympäristö ja suurempi määrä ihmisiä. (Lämsä 2012, 19–24.)

Kasvatuksen tutkiminen on hankalaa ja kasvatuksesta tehdyissä tutkimuksissa usein oletetaan kasvatustavan olevan kasvattajan ominaisuus. Kasvatustapa on kuitenkin riippuvainen lapsen ja kasvattajan välisestä suhteesta ja muovautuu molempien ominaisuuksien mukaan. Harvoin saman perheen lapsilla on ollut täysin samanlainen kasvatus, sillä eroavathan lapsetkin toisistaan ominaisuuksiltaan. (Harris 1998.)

2.1 Kasvatuksen edellytykset, menetelmät ja päämäärät

Kasvatuksen edellytyksillä tarkoitetaan kaikkia niitä asioita, jotka mahdollistavat kasvatuksen, edistävät sitä tai vaikeuttavat sitä. Näitä ovat kasvatettavan omat ominaisuudet sekä ympäristö, missä kasvatus tapahtuu. (Värri 2000, 22.) Koulukotilapsilla on jokaisella oma taustansa, johon voi liittyä esimerkiksi

päihteidenkäyttöä, rikollisuutta ja väkivaltaa. Myös koulukotiympäristöllä on suuri vaikutus kasvatukseen ja kasvatettavaan.

Kasvatuksen menetelmiä ovat ne keinot ja tekniikat, joilla kasvatuksen välillisiin päämääriin pyritään ja joiden avulla tavoitellaan lopullisia kasvatusihanteita (Värrä 2000, 22). Koulukodissa työntekijöitä koulutetaan ja kannustetaan jatkuvasti opettelemaan uusia menetelmiä. Koulukotilapsilla on paljon yksilöllisiä tarpeita, joihin pyritään vastaamaan mahdollisimman kattavasti.

Kasvatuksen päämäärinä pidetään niitä asioita, joiden toivotaan toteutuvan kasvatuksen avulla. Päämäärien tulisi olla sopusoinnussa edellytysten ja käytettävien menetelmien kanssa. (Värrä 2000, 22.) Koulukodissa kaikkia lapsia yhdistävänä päämääränä on koulunkäynnin turvaaminen ja peruskoulun suorittaminen.

2.2 Ekologinen systeemiteoria

Ekologinen systeemiteoria on Urie Bronfenbrennerin 1970-luvulla esittämä teoria, joka kuvaa tieteellisin perustein koko kylä kasvattaa – toiminta-ajatusta. Bronfenbrennerin alkuperäisessä esityksessä oli neljä sisäkkäistä osasysteemiä, mutta myöhemmin hän täydensi malliaan viidennellä, ajan ja kasvuympäristön suhdetta kuvaavalla kronosysteemillä. Alkuperäiset neljä osasysteemiä ovat mikrosysteemi, mesosysteemi, eksosysteemi ja makrosysteemi. (Lämsä 2012, 27–29.)

- Mikrosysteemillä tarkoitetaan lapsen välitöntä vuorovaikutusta vanhempiensa sekä muiden aikuisten ja lasten kanssa. Mikrosysteemiin kuuluvat esimerkiksi koti, päivähoitoryhmä, koululuokka, harrastuspiiri ja lähisukulaiset.
- Mesosysteemi kuvaa eri mikrosysteemien välisiä yhteyksiä ja vuorovaikutusta, joissa lapsi itse on mukana, kuten kodin ja neuvolan, kodin ja päivähoidon tai kodin ja koulun keskinäinen vuorovaikutus.
- Eksosysteemi kuvaa mikrosysteemien keskinäistä vuorovaikutusta, jossa lapsi ei ole välittömästi osallisena. Tällaisia voi olla esimerkiksi vanhempien työn sovittaminen kasvatustehtävän kanssa tai muutos vanhempien sosiaalisissa suhteissa.

- Makrosysteemi tarkoittaa yhteiskunnallista ja kulttuurillista näkökulmaa lapsen kehitykseen. Yhteiskunnalliset rakenteet ja erilaiset instituutiot välittävät pysyviä käyttäytymismalleja ja käsityksiä sukupolvelta toiselle.
- Kronosysteemi tarkastelee kaikkien muiden osasysteemien suhdetta aikaan. Kronosysteemissä puhutaan usein muutoksesta, kehityksestä, ajasta ja elämänculusta.

Ekologinen systeemiteoria kuvaa hyvin sitä, kuinka paljon ulottuvuuksia ja toimijoita liittyy lapsen kehitykseen ja kasvuun. Teorian soveltaminen käytäntöön on kuitenkin vaikeaa sen moniulotteisuuden takia. (Lämsä 2012, 29.)

2.3 Menonin paradoksi

Menon esitti aikoinaan Sokrateelle kysymyksen, joka nykyisin tunnetaan *Menonin paradoksina*: ”Miten sinä muka aiot tutkia sellaista, mistä et edes tiedä mitä se on? Millaista tavoittelet, kun etsit sellaista, mitä et tunne? Ja jos löydät sen, mistä tunnistat sen siksi, mistä et mitään tiedä?” Menonin paradoksi on ikuisesti kasvatuksen suurin ongelma. Kasvatuksen tavoitteena on hyvä elämä, vaikka ei koskaan voida tietää, mitä se varsinaisesti on. Kasvatusta ohjaavat ideaalit hyvästä elämästä, vastuuseen kasvamisesta ja itseksi tulemisesta, mutta on hyvä tiedostaa ideaalien heuristisuus ja oman käsityskyvyn rajoittuneisuus. (Värrä 2000, 26.)

Menonin paradoksin pohjalta voidaan todeta, että yhtä oikeaa kasvatustapaa ei ole olemassakaan. Jokainen ihminen on erilainen ja suhtautuu omalla tavallaan eri asioihin. Kaikki tietävää vanhempaa ei ole olemassa, joten jokainen vanhempi voi tehdä vain sen minkä parhaaksi näkee. Vanhemman on siis turha tuntea syyllisyyttä, jos lapsesta ei kasvakaan juuri sellainen kuin vanhempi on toivonut. (Harris 1998.)

3 VANHEMMUUS

Hyvä vanhemmuus vahvistaa lapsen itsetuntoa, sosiaalisia taitoja ja tukee lapsen omaa ajattelua. Se sisältää lämpöä ja hyväksyntää, mutta myös rajojen asettamista ja valvontaa. Lapsen perustarpeista huolehtiminen on tärkeä osa vanhemmuutta, mutta

sen lisäksi tarvitaan läsnäoloa ja turvaa. Usein hyvän ja huonon vanhemmuuden sijasta puhutaan riittävästä ja riittämättömästä vanhemmuudesta. Vanhemmuus on aina vuorovaikutusta lapsen ja vanhemman välillä, jonka laatuun vaikuttaa molempien persoonallisuus. Riittävän vanhemmuuden perusta on vanhemman vahva itsetunto ja tietoisuus omista ominaisuuksistaan, kun taas itseensä tyytymättömän vanhemman on vaikea tarjota lapselleen tarvittavaa tukea. (Saarnio 2004, 243.)

Lapsen tarpeisiin vastaaminen on kiintymyssuhteen luomisen perusta. Kun lapsen hoivan ja läheisyyden tarpeisiin vastataan säännöllisesti, vahvistetaan lapsen älyllistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Lapsi samaistuu vanhemman arvoihin ja asenteisiin. Sillä miten aikuinen toimii vanhempana, on suuri merkitys lapsen kehityksen kannalta. Lapsi tarvitsee älyllisiä virikkeitä, kannustusta kiinnostuakseen ympäristöstään sekä apua havaintojensa ja tunteidensa ymmärtämisessä. Molemmiin puolinen kiintymys lapsen ja vanhemman välillä, lapsen tunne siitä että on arvostettu ja toivottu sekä lapsen luontaisten taipumusten tukeminen ovat edellytyksiä lapsen myönteiselle kehitykselle. (Valkonen 1995.)

3.1 Kasvatus suomalaisessa yhteiskunnassa

Kasvatusideologiat ja vanhemmuuden roolit ovat muuttuneet hyvin selkeästi suomalaisessa yhteiskunnassa viime vuosikymmenten aikana. Sodan jälkeisinä aikoina kasvatuksessa painotuttiin autoritääriin rajoja asettavaan vanhemmuuteen, jolloin lapsen ominaisuudet ja tunteiden huomioiminen jäivät vähälle huomiolle. Lapsen ja aikuisen välille kehittyi avoin luottamussuhde vain harvoin, eikä murheista ja suruista perheen kesken puhuttu. Moni tämän ajan lapsi panosti omassa vanhemmuudessaan juuri päin vastaisiin asioihin, rakkauden antajan ja ihmissuhdeosaajan rooleihin, jolloin rajojen asettajan rooli on pienentynyt ja aikuisen ja lapsen välinen luonnollinen raja kadonnut. (Rautiainen. 2001, 59.)

Nykypäivänä rajut muutokset yhteiskunnassa ja nopeasti muuttuva maailma asettavat haasteita vanhemmuudelle. On vaikea tietää, millaiseen maailmaan lapsia pitäisi valmistaa ja kasvattaa, ja millaisia haasteita he tulevat tulevaisuudessa kohtaamaan. Suomalaisessa yhteiskunnassa perherakenteet ovat muuttuneet ja perheet ovat jääneet yksin. Sosiaaliset verkostot ovat usein lähes olemattomat, kuten myös yhteisön tarjoama tuki. Suomessa on paljon yksinhuoltajaperheitä, joissa kasvatusvastuu on

jäänyt yhden aikuisen harteille. Työelämä on aiempaa raskaampaa ja työnsä uuvuttaman, itsekin toisten aikuisten tukea tarvitsevan aikuisen on haastavaa tarjota tukea lapsilleen. (Rautiainen 2001, 60.) Lapsiperheiden tukeminen on yhteiskunnallinen haaste, johon vastaamiseksi pyritään jatkuvasti löytämään uusia keinoja.

3.2 Jaettu vanhemmuus

Lasten ja nuorten pahoinvoinnista ja oireilusta on viime vuosina puhuttu paljon. Vanhempien rooliin ja yhteiskunnan vastuuseen on alettu kiinnittää entistä enemmän huomiota. Perheelle kuuluvat tehtävät ovat vähentyneet ja kasvatusvastuu on siirtynyt entistä enemmän yhteiskunnan harteille. (Lastensuojelu tänään 2004, 242.) Kuinka vastuun jakaantuminen vaikuttaa vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen, entä vanhemman tunteeseen omasta riittävydestä? Kenties vanhemman rooli lapsen elämässä pienenee, lapsen kohdistuessa osan hoivan ja turvallisuuden tarpeesta perheen ulkopuolisiin aikuisiin. Toisaalta parhaassa tapauksessa jaettu vanhemmuus tukee perhettä sekä lapsen kasvua ja ehkäisee ongelmien syntymistä. Lapsiperheiden tukemisessa on keskitytty erityisesti ennaltaehkäisevään työhön ja varhaisella puuttumisella on pyritty estämään ongelmien monimutkaistuminen ja kasaantuminen (Saarnio 2004, 241).

4 KASVATUSKUMPPANUUS

1990-luvulla Suomessa aloitettiin useita kasvatusyhteistyöhankkeita. Hankkeiden ajatuksena oli jakaa kasvatusvastuuta vanhempien lisäksi muille aikuisille. Muutaman vuoden jälkeen hankkeet kuitenkin unohtuivat. 2000-luvulla on aloitettu jälleen samankaltaista toimintaa, tällä kertaa on kuitenkin kasvatusyhteistyön sijaan puhuttu kasvatuskumppanuudesta. Yhteistyössä vastuu jaettiin eri toimijoiden kesken niin, että jokainen heistä hoiti omaa tehtäväänsä. Kumppanuudessa on kyse toimijoiden välisestä vuorovaikutuksesta, jaetusta asiantuntijuudesta ja toiminnasta kohti yhteistä päämäärää. (Lämsä 2012, 49.)

Kasvatuskumppanuuskäsitettä on eniten käytetty varhaiskasvatuksessa, mutta myös kouluissa on alettu puhumaan kasvatuskumppanuudesta koulun ja kodin välillä (Lämsä 2012, 51). Koulukodissa asuvien lasten kohdalla koulun ja kodin väliin

asettuu koulukodin asumisyksikkö ja sen työntekijät. Opinnäytetyössäni tarkastelen kasvatusyhteistyötä ja mahdollista kasvatuskumppanuutta Sippolan koulukodin avo-osastojen ja kotien välillä, sillä avo-osaston ohjaajat ovat tiiviissä yhteistyössä sekä koulun että kodin kanssa ja usein ohjaajat toimivat välikäsinä koulun ja kodin välisessä yhteydenpidossa.

Koulukotilasten kasvatukseen osallistuvia aikuisia on poikkeuksellisen paljon, ja se asettaa haasteita aikuisten väliselle vuorovaikutukselle. Oman haasteensa kasvatukseen tuo vastuun jakaantuminen vanhemmilta koulukodin työntekijöille ja kunnan sosiaalityöntekijälle. Lisäksi sijoitetun lapsen vanhemmat kokevat usein syyllisyyttä ja epäonnistumisen tunteita huostaanottoon johtaneiden tapahtumien ja syiden seurauksena. Kasvatuskumppanuusajattelu painottaa vanhempien laajaa osallistumista ja osallisuutta, joka on hyvin haasteellista lapsen asuessa koulukodissa. Syyllisyyttä tuntevan vanhemman käytös lasta kohtaan voi joskus olla hyvittelevää, eikä vanhempi tahdo kieltää lapseltaan mitään, jotta ei joutuisi itse huonoon valoon lapsen silmissä. Tällöin vanhemman osallisuutta joudutaan rajoittamaan ja yhdessä toimiminen on hyvin hankalaa. Parhaissa tapauksissa yhteistyö koulukodin ja kodin välillä on kuitenkin hyvin rakentavaa ja tavoitteellista yhdessä toimimista. Tällaisissa tilanteissa vanhempien osallisuutta pyritään lisäämään ja kasvatusvastuuta siirretään enemmän koulukodilta kotiin, sillä kodin tuki säilyy lapsen elämässä vielä koulukotisijoituksen jälkeenkin.

4.1 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen

Kasvatuskumppanuutta ohjaa neljä periaatetta. Nämä ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogia. Kaikki neljä periaatetta nivoutuvat tiiviisti yhteen, sillä dialogia ei voi syntyä ilman toisen kuulemistä, kuuleminen ja kunnioitus ovat taas luottamussuhteen synnyn perusta ja ilman kaikkien neljän osa-alueen toteutumista ei synny aitoa kumppanuutta. (Kaskela & Kekkonen 2006.)

Kuuntelu ja toisen ihmisen kuunteleminen ovat elinehto rakentavalle vuoropuhelulle. Kuuleminen on osoitus aidosta kiinnostuksesta, empaattisuudesta ja rehellisyydestä. Kuuleminen vaatii kuuntelijalta elävänä olemista, avointa suhtautumista eriävästä mielipiteestä huolimatta ja omien tunteiden säätelemistä. Kuulluksi tuleminen on

ihmiselle tärkeää ja avain kasvatuskumppanuuden mahdollistamiselle. (Kaskela & Kekkonen 2006.)

Avoimuus ja myönteisyys ovat osoitus arvostuksesta ja kunnioituksesta. Ihmisen on tärkeä tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on. Kunnioitus on toisen ihmisen hyväksymistä, vaikka tämän toimintatavat ja ajatusmaailma olisivat omista poikkeavia. Molemminpuolinen kunnioitus mahdollistaa rehellisen vuorovaikutuksen, jossa asioista voidaan puhua teeskentelemättä ja peittelemättä. Kunnioituksen puute estää usein tärkeiden asioiden avoimen käsittelyn ja pitää osapuolten suhteen etäisenä. (Kaskela & Kekkonen 2006.)

Luottamuksen rakentuminen on aikaa vaativa prosessi, joka vaatii avointa ja rakentavaa vuorovaikutusta. Luottamuksen synnylle on tärkeää molemmin puoleinen arvostus ja kuulluksi tuleminen. Luottamuksen rakentumiseen vaikuttavat yksilölliset erot sekä osapuolten aiemmat kokemukset. Luottamuksellinen ilmapiiri on ehdottoman tärkeä aidon kumppanuuden synnylle. (Kaskela & Kekkonen 2006.)

Dialogi antaa tilaa osapuolten tulla näkyväksi omine ajatuksineen. Dialogissa molempien osapuolten tietämys ja mielipide ovat yhtä tärkeitä ja he ovat tasa-arvoisessa suhteessa toisiinsa. Dialogi on yhteistä ajattelua, jonka avulla luodaan yhteistä ymmärrystä, eikä tavoitteena ole osapuolten lopullisen kannan muodostaminen. Dialogi mahdollistaa erimieltä olemisen ilman että kuuleminen ja kunnioitus kärsivät. (Kaskela & Kekkonen 2006.)

5 LASTENSUOJELU

Lastensuojelun kokonaiskuvaa on hyvin vaikea hahmottaa yksiselitteisesti. Lastensuojelun tarve ilmenee eri-ikäisillä ja eri kehitysvaiheissa olevilla lapsilla eri muodoissa. Esimerkiksi hoivaa ja perusturvaa kaipaavien pienten lasten tarpeisiin on onnistuttava vastaamaan eri tavalla kuin jo aikuisuuden kynnyksellä olevien itsenäistyvien nuorten tarpeisiin. Kuvaukset lastensuojelusta vaihtelevat suuresti, joka osaltaan kertoo lastensuojelun moninaisuudesta. (Kivinen 1994, 5.) Lastensuojelua on hyvin ongelmallista tutkia, sillä sitä on hankala määritellä yksiselitteisesti ja sen tavoitteena on vastata yksilöllisiin ongelmiin. Toistettavuus tutkimuksessa on

hankalaa ja usein tarkastellaankin vain asiakkaiden ominaisuuksia ja elinoloja tiettyinä hetkenä. (Heino 1997, 16–17.)

Lastensuojelu jakaantuu ehkäisevään lastensuojeluun sekä lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Jokaisen kunnan on laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun toteuttamiseksi ja sen kehittämiseksi. Suunnitelma on tarkistettava vähintään neljän vuoden välein. (Lastensuojelu 2012.)

5.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen kehitys ja hyvinvointi, lapsen tarpeet ja toiveet huomioiden. Sen tehtävänä on taata lapselle turvallinen kasvuympäristö, tarjota läheisiä ja myönteisiä ihmissuhteita ja turvata hoito ja kasvatusta sekä lapsen omia ominaisuuksia tukeva koulutus. Lapsen on saatava osakseen ymmärrystä ja hellyyttä. Lasta ei saa kurittaa fyysisesti tai kohdella muutoin loukkaavasti. Lasta tulee kasvattaa kohti aikuisuutta ja tukea vastuullisuuteen. Lapsen kasvatusta on ensisijaisesti vanhempien tehtävä, mutta yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia tässä tehtävässä ja lapsi sekä perhe on tarvittaessa ohjattava lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 2. §.)

Lastensuojelulaki perustuu ensisijaisesti lapsen etuun. Kaikissa lasta koskevissa päätöksissä on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen asema ja kuinka päätökset siihen vaikuttavat. Viranomaisten tulee ratkaisuja tehdessään arvioida, miten toimenpiteet tulevat vaikuttamaan lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä hänen perhesuhteisiinsa. Lastensuojelussa noudatetaan niin sanottua lievimmän riittävän toimenpiteen periaatetta, joka käytännössä tarkoittaa että viranomaisen on valittava lievin mahdollinen tapa perheen ongelmiin puututtaessa. (Mikkola 2004, 79–85.)

5.2 Ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Ehkäisevän lastensuojelutyön tarkoituksena on tukea lasta ja hänen perhettään kunnan peruspalveluiden piirissä. Ehkäisevä lastensuojelutyö ei välttämättä edellytä lastensuojelun asiakkuutta, vaan se voi olla esimerkiksi terveydenhuoltopalveluissa, koulussa, päivähoitossa tai nuorisotoiminnassa annettu erityinen tuki. Ehkäisevään lastensuojeluun kuuluu myös aikuisten palveluiden, kuten mielenterveys- ja

päihdepalveluiden yhteydessä tehty selvitys lasten hoidon ja tuen tarpeesta. (Lastensuojelu 2012.)

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu tarkoittaa käytännössä lastensuojelun asiakkuuden alkamista. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun kunnan sosiaalitoimessa ryhdytään kiireellisiin lastensuojelutoimenpiteisiin, tai kun tehdään päätös lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisestä. Selvityksen jälkeen lastensuojelun asiakkuus joko päätetään tai tehdään päätös asiakkuuden jatkumisesta. Lastensuojelun asiakkaalle tehdään aina yksilöllinen ja vähintään kerran vuodessa tarkistettava asiakassuunnitelma. (Lastensuojelu 2012.) Lastensuojelun tukimuotoja ovat avohuollon tukitoimenpiteet, kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä niihin liittyvät sijaishuoltopalvelut ja jälkihuolto (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 3. §).

5.3 Avohuollon tukitoimenpiteet

Avohuollon tukitoimenpiteisiin ryhdytään, jos kasvuolot tai lapsi itse vaarantavat lapsen terveyttä ja kehitystä. Tukitoimenpiteiden tehtävänä on vahvistaa lapsen vanhempien ja muiden lapsen hoidosta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja. Avohuollossa pyritään löytämään sellaisia tukimuotoja, joista asiakkaat itse uskovat hyötyvänsä. Ensisijaisesti pyritään tukemaan lasta ja perhettä niin, että lapsi voisi asua omassa kodissaan (Roos 2004, 13). Avohuollon tukitoimenpiteenä lapsi voidaan myös sijoittaa asumaan kotinsa ulkopuolelle, ilman että lasta otetaan huostaan. Avohuollon tukitoimenpiteet ovat ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Avohuollon tukitoimilla voidaan parhaassa tapauksessa välttää huostaanotto ja parantaa koko perheen tilannetta. Jos avohuollon tukitoimet eivät kuitenkaan ole mahdollisia tai lapsen tilanteeseen nähden riittäviä on lapsi otettava huostaan. (Lastensuojelun käsikirja.) Vuonna 2011 Suomessa oli lapsia ja nuoria avohuollon asiakkaina noin 81 500 (THL 2012).

5.4 Kiireellinen sijoitus

Kiireelliseen sijoitukseen ryhdytään silloin kun lapsi on välittömässä vaarassa tai muuten kiireellisen sijoituksen tarpeessa. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi välittömästi lapsen kasvun vaarantavat elinolot, huoltajien äkillinen kykenemättömyys lapsesta huolehtimiseen, perheväkivallan kohteeksi joutuminen tai äkilliset kriisit.

Vanhemmat voivat olla kykenemättömiä huolehtimaan lapsestaan esimerkiksi päihteiden, mielenterveysongelmien, onnettomuuden tai sairauden takia. Kiireellinen sijoitus voi kestää yhdellä päätöksellä enintään 30 päivää, jonka aikana tehdään selvitys huostaanoton tarpeesta. Jos selvitystä ei ehditä tehdä ensimmäisen 30 päivän aikana, voidaan kiireellistä sijoitusta jatkaa toiset 30 päivää. (Lastensuojelulaki 38 §.) Vuonna 2011 THL:n (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) tilastojen mukaan Suomessa tehtiin 3867 kiireellistä sijoitusta. Kiireellisten sijoitusten määrä oli noussut 13 % edellisvuodesta. (THL 2012.)

5.5 Huostaanotto ja sijaishuoltopalvelut

Huostaanotto on lastensuojelun äärimmäisin ja viimeisin keino. Lapsi otetaan huostaan, jos hänen kasvunsa ja kehityksensä on vakavassa vaarassa. Lastensuojelulaissa huostaanoton kriteerit kiteytetään kolmeen kohtaan, joita ovat lapsen terveyden ja kehityksen vaarantuminen, avohuollon tukitoimien riittämättömyys sekä lapsen edun toteutuminen sijaishuollossa. Ennen huostaanottoa lapsen ja perheen tilannetta arvioidaan hyvin monipuolisesti ja tarkasti. Huostaanottotarvetta arvioitaessa voidaan pyytää lausuntoja kaikilta lapsen kanssa tekemisissä olleilta tahoilta, kuten lääkäreiltä, opettajilta ja lastentarhaopettajilta. Huostaanotto tehdään aina toistaiseksi ja se voidaan lakkauttaa, jos lapsen tai vanhempien elämässä tapahtuu muutoksia tai jos se ei ole vasten lapsen etua. (Roos 2004, 15.)

Huostaanoton aikana sijoittavan kunnan sosiaalitoimi järjestää lapsen hoidon ja huolenpidon. Huoltajuus säilyy vanhemmilla huostaanoton aikana. Suomessa käytetään sijaishuoltopaikkoina ensisijaisesti sijaisperheitä. Tämän lisäksi sijaishuoltoa tarjoavat mm. lastenkodit, perheryhmäkodit, koulukodit ja erilaiset ensi- ja turvakodit. (Roos 2004, 15.)

Huostaanottoon liittyy paljon ristiriitoja. Huostaanotosta päättävän sosiaalityöntekijän on arvioitava ensisijaisesti lapsen etua, mutta sitä on joskus hyvin vaikea määritellä ja erotella perheen edusta. Esimerkiksi, jos perheen tilanne on hyvin vaikea ja lapsen kehitys on tämän takia vaarantunut, lapsen etu voi näyttää olevan huostaanotto ja sijoitus kodin ulkopuolelle. Huostaanotto voi kuitenkin osaltaan pahentaa vanhempien ja muun perheen tilannetta. Perheen ja vanhempien huonontunut tilanne taas voi

vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen negatiivisesti, vaikka hänet olisi sijoitettu muualle.

Huostaanotto pyritään aina toteuttamaan yhteistyössä vanhempien kanssa, mutta jos vanhemmat vastustavat huostaanottoa on yhteistyön tekeminen usein hyvin hankalaa. Jos sijaishuoltopaikka ja lapsen vanhemmat eivät pysty tekemään keskenään yhteistyötä, ei lapsen etu välttämättä toteudu. Vuonna 2011 Suomessa oli yhteensä noin 10 500 huostaan otettua lasta ja nuorta. Heistä poikia oli enemmän kuin tyttöjä. Kaikkiaan kodin ulkopuolelle sijoitettuja oli Suomessa vuonna 2011 noin 17 400. (THL 2012.)

5.6 Jälkihuolto

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä jälkihuolto nuorelle, joka on ollut sijoitettuna vähintään puoli vuotta. Jälkihuolto päättyy viimeistään viisi vuotta sijoituksen päättymisen jälkeen, tai kun asiakas täyttää 21 vuotta. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle kuin lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle, esimerkiksi avohuollon tukitoimenpiteenä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 75. §.)

Jälkihuollon tehtävä on tukea itsenäistyvää nuorta, hänen vanhempiaan tai häntä hoitavaa henkilöä sijoituksen jälkeen. Jälkihuoltoon voi kuulua esimerkiksi sosiaalitoimen maksama vuokra-asunto ja taloudellinen tuki koulutusta ja itsenäistymistä varten. Kunnat voivat järjestää jälkihuollon itse tai ulkoistaa sen palveluntarjoajalle. Monet lastensuojelulaitokset, kuten myös Sippolan koulukoti tarjoavat jälkihuoltopalveluita.

6 PERHETYÖ

Lastensuojelulaki vaatii kuntien sosiaalitoimea järjestämään perhetyötä sitä tarvitseville avohuollon tukitoimenpiteenä, ja on vakiintunut osaksi lähes kaikkien kuntien toimintaa. Siinä käytetyt menetelmät vaihtelevat suuresti paikkakunnittain, kuten myös sen sisältö ja organisointi. Perhetyön käsitteen alle mahdutetaan hyvin monenlaista työtä ja se voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Perhetyöstä puhuttaessa käytetään myös nimikkeitä perhetukityö, avopalvelutyö, perhekuntoutustyö ja avohuollollinen perhetyö. Perhetyö voi olla esimerkiksi keskusteluapua tai tukea arjen

tehtävissä. Pääsääntöisesti perhetyöllä tarkoitetaan vanhempien tukemista heidän kasvatustehtävässään. Se on muutokseen tähtäävää ja perheen hyvinvointia lisäävää tavoitteellista työskentelyä. Perhetyö on joko ehkäisevää tai korjaavaa tukitoimintaa. Perhetyöntekijöitä työskentelee esimerkiksi päivähoitossa, neuvolassa ja lastensuojelulaitoksissa. (Reijonen 2005, 10.)

6.1 Ehkäisevä perhetyö

Ehkäiseväksi perhetyöksi voidaan kutsua kaikkea lastensuojelutyötä, jolla pyritään ehkäisemään erilaisia pulmia lapsiperheissä. Työn sisältö on usein neuvontaa, ohjausta ja valmennusta erilaisiin arjen tehtäviin liittyen. Tavoitteena on tukea perhettä, ennen kuin ongelmat kärjistyvät ja muuttuvat monimutkaisiksi. Ehkäisevää perhetyötä voidaan kutsua niin sanotuksi välipalvelumuodoksi, joka on tarkoitettu niille perheille, joille esimerkiksi neuvolan peruspalvelut eivät riitä, mutta jotka eivät kuitenkaan ole vielä lastensuojelupalveluiden tarpeessa. (Saarnio 2004, 248–250.)

Ehkäisevää perhetyötä tehdään monissa julkisen sektorin palveluissa, kuten neuvoloissa päiväkodeissa, seurakunnissa ja perheneuvoloissa. Myös monet järjestöt tarjoavat perhetyön palveluita. Ehkäisevällä perhetyöllä voidaan parhaimmillaan estää huostaanotto ja välttää vuosien lastensuojeluasiakkuus. (Saarnio 2004, 248–250.)

6.2 Korjaava perhetyö

Lastensuojelussa perhetyön pääpaino on korjaavassa työssä. Perhetyön muotoja on monenlaisia, kuten esimerkiksi keskusteluapu, kotihoito, erilaiset koko perheelle tarkoitetut hoitajakset tai perhetyö voi sisältää myös koko perheen sijoittamisen laitokseen määräajaksi avohuollon tukitoimenpiteenä. Joskus huostaan otetun lapsen välit biologisiin vanhempiin ja perheeseensä on kärsinyt sijoituksen aikana, tai tulehtuneet välit ovat saattaneet johtaa huostaanottoon. Tällaisissa tapauksissa perhetyö voi auttaa rakentamaan ja parantamaan perheen sisäisiä suhteita ja sitä kautta vahvistaa nuoren sosiaalista tukiverkosta. (Saarnio 2004, 249.)

Lastensuojelun asiakkailta on usein hyvin rikkonainen lapsuus, eikä heillä välttämättä ole ollut omassa lapsuudessaan vanhemmuuden mallia. Oma vanhemmuus voi tuntua ahdistavalta, ja he voivat tuntea itsensä riittämättömiksi. Tällaiset vanhemmat

kaipaavat ulkopuolista tukea omaan vanhemmuuteensa ja voivat saada sitä perhetyön kautta. (Saarnio 2004, 249.) Perhetyössä korostuvat vuorovaikutus- ja luottamussuhteet. Perhetyötä tehdään usein asiakkaan omassa kodissa ja käsiteltävät asiat saattavat olla hyvinkin kipeitä. On tärkeää että asiakkaan ja perhetyöntekijän välille syntyy positiivinen ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Toisaalta perhetyöntekijän täytyy myös onnistua säilyttämään oma ammatillisuutensa. (Heino, Berg & Hurtig 2000, 43.)

7 VALTION KOULUKODIT

Suomessa on yhteensä kuusi valtion koulukotia. Nämä ovat Sippolan, Harvialan ja Vuorelan koulukodit, Limingan koulutuskeskus, Kasvun yhteisöt sekä kaksikielisesti palveleva Lagmansgården. Valtion koulukodit ovat taloudellisesti voittoa tavoittelemattomia lastensuojelun laitoshuoltoa tarjoavia yksiköitä, jotka toimivat Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin Laitoksen (THL) ja Opetushallituksen (OPH) tulosohjaamina. Koulukodit tarjoavat vaativia lastensuojelun sijaishuoltopalveluja, joissa pääpaino on peruskoulun suorittamisessa sekä perheen ja vanhemmuuden tukemisessa. (Valtion koulukotien strategia vuoteen 2020, 2013.)

Koulukotien palvelut pyrkivät muodostamaan kuntouttavan kokonaisuuden, nuoren iänmukaisen kehityksen turvaamiseksi. Kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta vastaa erityisasiantuntijat sekä luotettavat yhteistyökumppanit. Työntekijöiltä vaaditaan lainmukaista kelpoisuutta ja täydennyskoulutukseen ja työnohjaukseen panostetaan, jotta voidaan taata laadukkaat ja jatkuvasti kehittyvät palvelut. (Valtion koulukodit.)

Nuoren peruskoulun loppuun saattaminen on yksi tärkeimmistä tehtävistä koulukodissa. Peruskoulun suorittaminen ehkäisee tehokkaasti syrjäytymistä ja antaa nuorelle hyvät mahdollisuudet jatkokoulutukseen koulukotisijoituksen jälkeen. Vakaa ja rauhallinen arki, sekä hyvät harrastus- ja ajanviettomahdollisuudet tukevat nuoren säännöllistä koulunkäyntiä. (Valtion koulukodit.)

7.1 Valtion koulukotien arvot

Valtion koulukotien yhteiset arvot THL:n julkaisusta (Valtion koulukotien strategia vuoteen 2020):

Usko ihmisen kehittymiseen ja kykyyn oppia kantamaan vastuuta elämästään ja teoistaan

- Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus omalla tavallaan kehittyä merkitykselliseksi yhteiskunnan jäseneksi.

Osallisuus ja yhteistyö

- Koulukodissa nuori ja hänen perheensä ovat aktiivisia toimijoita, eivät vain toiminnan kohteena olevia asiakkaita.
- Lasten ja nuorten auttaminen on yhteinen asia ja perustuu yhteistyölle.

Turvallisuus

- Koulukotiyhteisön jäsenten fyysinen ja psyykinen turvallisuus on kaikessa toiminnassa ensisijainen ja ehdoton periaate.

Ammatillisuus ja ammattietiikka

- Koulukodeissa tehtävä työ on inhimillistä vuorovaikutusta, joka perustuu koulutuksen tuottamaan osaamiseen sekä ihmisarvoa kunnioittavaan ja oikeudenmukaisuutta noudattavaan eettiseen toimintaan.

8 SIPPOLAN KOULUKOTI

Sippolan koulukoti on yksi kuudesta valtion koulukodista. Sippolan koulukoti sijaitsee Kymenlaaksossa Kouvolassa, noin 25 km Kouvolan keskustasta etelään. Koulukodissa on yhteensä neljä osastoa, joista yksi on erityisen huolenpidon osasto (EHO). Muut osastot ovat poikien ja tyttöjen avo-osastot sekä itsenäistymiskoti, joka on pääasiassa tarkoitettu alle 18 -vuotiaille peruskoulunsa jo päättäneille lapsille. Sippolan koulukotiin kuuluu tämän lisäksi kaksi lähistöllä sijaitsevaa ammatillista perhekotia. Asukaspaikkoja Sippolan koulukodissa on yhteensä 33. Sippolan koulukodissa toimii Sippolan Hovin koulu, joka tarjoaa perusopetusta koulukodilla asuvien lasten lisäksi myös lähialueella asuville erityisopetusta tarvitseville lapsille.

Sippolan koulukodin oppilaat ovat kaikki 12–17 -vuotiaita lapsia. (Laatukäsikirja 2006.)

Olen itse työskennellyt Sippolan koulukodissa jo yli kolmen vuoden ajan. Aikaisemmin työskentelin osa-aikaisena työntekijänä opintojen ohella, pääasiassa Sippolan koulukodin poikien avo-osastolla, mutta myös tyttöjen osastolla sekä erityisen huolenpidon osastolla. Nyt jo yli vuoden ajan olen tehnyt töitä täysipäiväisesti poikien osastolla. Tulen tässä osiossa käyttämään yhtenä lähteenä omaa asiantuntemustani ja omia näkemyksiäni koulukodin työntekijänä.

8.1 Sippolan koulukodin avo-osastot

Sippolan koulukodin avo-osastot on jaettu kahteen seitsemän asuinpaikkaa käsittävään osastoon, joista toinen on tarkoitettu pelkästään pojille ja toinen tytöille. Osastot sijaitsevat lähellä toisiaan Sippolan hovin kartanon edustalla. Molemmilla osastoilla on pääasiassa omat työntekijät, mutta tarvittaessa työntekijät tuuraavat ja sijaistavat muillakin osastoilla. Osastojen välillä tehdään paljon yhteistyötä ja toiminta on keskenään pääpiirteittäin samanlaista. Pieniä eroja kuitenkin käytännöissä syntyy, joka on luonnollista sillä poikien ja tyttöjen tarpeetkin poikkeavat toisistaan.

Osastojen arki on hyvin vakaata ja pohjautuu säännölliseen vuorokausirytmiiin sekä viikkosuunnitelmaan, johon suunnitellaan kaikki viikon menot ja aktiviteetit. Siivouspäivä on kerran viikossa ja oppilaat suorittavat vuorollaan keittiöapulaisen tehtävät yhden päivän ajan jokaisena arkipäivänä. Siivouspäivinä oppilaat siivoavat oman huoneensa lisäksi yhden osan yleisistä tiloista. Keittiövuoroilla ja yleisten tilojen siivouksella pyritään opettamaan lapsille yhteisvastuullisuutta. Myös pyykkivuorot on merkitty viikkosuunnitelmiin, koska kaikki eivät voi pestä pyykkiään samaan aikaan. Tavoitteena on, että lapset oppisivat viikkosuunnitelman avulla ennakoimista ja suunnitelmallisuutta.

Opinnäytetyöni keskittyy jo aiemmin Valtion koulukotien arvoissakin mainittuihin osallisuuteen ja yhteistyöhön perheen sekä läheisten kanssa. Yhteistyötä perheiden kanssa tekevät tietenkin koko työryhmä ja kaikki koulukodin työntekijät, mutta vastuu yhteydenpidosta ja suhteen luomisesta vanhempiin on ensisijaisesti lapsen omaohjaajilla. Jokaiselle lapselle on nimetty kaksi omaohjaajaa. Omaohjaajilla on

tärkeä rooli lapsen asioiden hoitamisessa ja eteenpäin viemisessä. He osallistuvat asiakassuunnitelmapalaveriinhin ja pitävät viikoittain yhteyttä perheisiin ja sopivat esimerkiksi kotilomat. He myös koostavat joka kuukauden tapahtumista kuukausikirjeen, joka toimitetaan vanhemmille sekä lapsen sosiaalityöntekijälle. Kuukausikirjeessä on myös opettajan kirjoittama koulun osuus. Omaohjaaja voi myös osallistua perhetyöhön perhetyöntekijän työparina. Omaohjaaja tekee tiivistä yhteistyötä perheen kanssa koko koulukotisijoituksen ajan.

8.2 Moniammatillinen osaaminen lasten tukena

Sippolan koulukodissa työskentelee yhteensä noin 70 työntekijää. Lasten tukena on osastojen ohjaajia, erityistyöntekijöitä, opettajia, koulunkäyntiavustajia, perhetyöntekijä, lääkäri, psykologi sekä muita koulukodin työntekijöitä. Moniammatillisuus on aina läsnä lapsen asioista päätettäessä ja tukee lapsen edun ja oikeuksien toteutumista. Jokaisen lapsen asioita käydään läpi säännöllisin väliajoin palavereissa, joissa käsitellään lapsen sen hetkistä tilannetta ja viimeaikaisia kuulumisia. Palaveriinhin osallistuu yleensä lapsi itse, molemmat omaohjaajat, opettaja ja erityistyöntekijä. Myös perhetyöntekijä voi palaveriinhin osallistua, jos lapsen perheen kanssa tehdään perhetyötä.

8.2.1 Perhetyö Sippolan koulukodissa

Sippolan koulukodissa työskentelee yksi perhetyöntekijä, jolla on perheterapeutin koulutus. Tarvittaessa perhetyöntekijän työparina perhetyössä työskentelee lapsen omaohjaaja. Perhetyötä tarjotaan jokaiselle koulukodissa asuvan lapsen vanhemmalle ja sitä voidaan järjestää joko perheen kotona tai koulukodilla. Perhetyö perustuu aina vapaaehtoisuuteen, ja se voidaan lopettaa heti jos vanhempi näin haluaa. Perhetyö suunnitellaan aina perheen omien lähtökohtien ja toiveiden mukaisesti. Perhetyöntekijä voi tavata perhettä ilman lasta, tai lasta ilman perhettä.

8.2.2 Erityistyöntekijän rooli Sippolan koulukodissa

Erityistyöntekijän tehtäväkenttä on hyvin laaja ja monimutkainen. Sippolan koulukodissa työskentelee kolme erityistyöntekijää, joista yksi on perhetyöntekijä, yksi erityissairaanhoitaja ja yksi koulukodin sosiaalityöntekijä. Erityissairaanhoitaja

sekä sosiaalityöntekijä hoitavat osittain samoja työtehtäviä, mutta näiden lisäksi molemmilla on heille erityisesti kuuluvia tehtäviä. Erityissairaanhoidaja vastaa koulukodin lääkehoidosta ja muusta terveydenhuollosta. Sosiaalityöntekijä taas huolehtii esimerkiksi rajoituspäätöksistä ja rajoituspöytäkirjojen täsmällisyydestä. (Terämä 2013.)

Koulukodin sisällä erityistyöntekijöiden tehtäviin kuuluu mm. omaohjaajatyön tukeminen, hoito- ja kasvatussuunnitelman laatiminen, asiakassuunnitelman kirjaukset, päätösten valmistelu ja päivystäjänä toimiminen. Tämän lisäksi erityistyöntekijät vastaavat paikkakyselyihin, valmistelevat sijoitusprosessin yhteistyössä sijoittavan kunnan kanssa, järjestävät tutustumiskäynnit ja osallistuvat viranomaispalaveriin. Yhteydenpito kunnan sosiaalitoimeen on käytännössä kokonaan erityistyöntekijöiden vastuulla. (Terämä 2013.)

9 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyön aiheen sain omalta lähiesimieheltäni, kun kysyin hänen mielipidettään siitä, millaisesta tutkimuksesta voisi olla hyötyä koulukodin työntekijöille. Keskustelussa esimieheni kanssa nousi esiin yhtenä onnistuneen sijoituksen edellytyksenä hyvin toimiva yhteistyö lapsen vanhempien kanssa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, millaista yhteistyötä sijoitettujen lasten vanhempien kanssa tehdään ja kuinka vanhempien sitoutumista yhteistyöhön voitaisiin tukea. Aineiston tutkimusta varten päätin kerätä kirjallisella kyselyllä, jossa kysymykset olivat avoimia ja nostavat esiin vastaajan omia ajatuksia. Oma työhistoriani osaston ohjaajana tarjosi minulle hyvän viitekehyksen tutkimusta varten, sillä koulukodin käytännöt ja toimintatavat olivat ennestään minulle tuttuja. Kyselyn teetin neljälle koulukodin työntekijälle, jotka kaikki ovat työssään yhteydessä lasten vanhempiin lähes päivittäin. Työntekijät ovat kuitenkin kaikki keskenään hieman erilaisissa tehtävissä ja sekä tyttöjen että poikien osasto on edustettuna. Tämän lisäksi teetin kyselyn kahdelle koulukotiin sijoitetun lapsen vanhemmalle, koska itseäni kiinnosti eniten juuri vanhempien näkemykset ja kokemukset yhteistyöstä. Uskon, että juuri vanhempien kokemukset voivat antaa uusia ajatuksia meille työntekijöille ja auttaa yhteistyön kehittämisessä.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, joka perustuu sekä henkilökunnalle että lasten vanhemmille teetettyyn kyselyyn. Vaikka kyselyä käytetään useimmiten kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruussa, uskon että avoimet kysymykset ja aiheen tuttuus vastaajille tekivät tutkimuksesta enemmän laadullisen. Työn tarkoituksena ei ole tuottaa yleispätevää tietoa, vaan kuvata ja ymmärtää yksittäistä tapausta ja ilmiötä. Vaikka työn tarkoituksena on ensisijaisesti kerätä vanhempien ja työntekijöiden kokemuksia, toiveenani on, että se toisi esiin kehittämiskohteita ja herättäisi uusia ajatuksia yhteistyön tueksi. Opinnäytetyöni on fenomenografinen tutkimus, jonka tarkoitus on tarkastella eri osapuolten käsityksiä samasta asiasta. (Metsämuuronen 2000, 16–24.) Olen itse osana tutkittavaa yhteisöä työni puolesta ja omat kokemukseni vaikuttavat aineiston tulkintaan. Minulla on kokemuksia ja havaintoja tutkittavasta ilmiöstä usean vuoden ajalta ja olen seurannut tutkimuksen kohteena olevaa yhteisöä läheltä jo pitkään. Omat kokemukset ja valmiit näkemykset vaikuttavat varmasti tutkimuksen tuloksiin ja etenkin siihen miten niitä tulkiten, mutta pyrin tekemään kaikki tulkinnat kuitenkin aineistoon pohjaten.

Työtä aloittaessani harkitsin yksilöhaastatteluja aineistonkeruu menetelmäksi, mutta päätin kuitenkin toteuttaa tutkimuksen kyselylomakkeella. Varmistin koulukodin johtajalta, että työntekijät saivat käyttää työaikaansa kyselyyn vastaamiseen. Yksilöhaastatteluun olisi ollut vaikeampi löytää sopivaa rakoa, enkä halunnut vaivata työntekijöitä heidän omalla ajallaan. Vanhemmat asuvat ympäri Suomea ja heidän tapaamisensa kasvokkain olisi ollut hieman hankalaa. Lisäksi kysely mahdollisti pidemmän harkinta-ajan vastaajille. Vanhemmille soitin etukäteen ja varmistin halukkuuden kyselyyn vastaamiseen sekä aikataulun, jonka puitteissa he pystyivät rauhassa kyselyyn vastaamaan. Vaarana kyselymuotoisessa haastattelussa on, että vastaukset jäävät pinnallisiksi, mutta toisaalta olin henkilökohtaisesti yhteydessä jokaiseen vastaajaan ennen kyselyn lähettämistä ja varmistin vastaajien halukkuuden. Tästä syystä uskon, että vastaajat todella paneutuivat asiaan ja pohtivat asioita kykyjensä mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74–75.)

Kyselylomakkeeseen yritin mahdollisimman kattavasti ja syventävästi sisällyttää tutkimuksen aiheen. Päätin käyttää täsmälleen samoja kysymyksiä sekä vanhemmille että työntekijöille, jotta vastaukset olisivat helpommin tulkittavissa sekä verrattavissa keskenään ja näkökulmien erot sekä yhteneväisyydet näyttäytyisivät selvemmin. Kysymysten asettelu oli hyvin haasteellista ja jotta työn alkuperäisidea ei katoaisi,

tarkistutin kysymykset lähiesimiehelleni ennen kyselyn toteuttamista. Kysymysten asettelussa pyrin myös välttämään johdattelua.

9.1 Tutkimuskohde

Opinnäytetyössäni tutkin Sippolan koulukodin avo-osastoille sijoitettujen lasten vanhempien ja koulukodin välistä yhteistyötä. Sippolan koulukoti sijaitsee Kouvolassa, noin 25 km Kouvolan keskustasta etelään. Sippolan koulukodissa on kaksi avo-osastoa, joista toinen on tyttöjen osasto ja toinen poikien osasto. Molemmilla osastoilla on seitsemän asiakaspaikkaa. Tutkimuksen aikana avo-osastoille oli sijoitettuna yhteensä 13 lasta. Lapset olivat kaikki iältään 14–17-vuotiaita. Molemmilla osastoilla työskentelee seitsemän ohjaajaa, joiden lisäksi osastoilla työvuoroja tekee tarvittaessa muut koulukodin työntekijät. Jokaisella lapsella on nimetty kaksi omaohjaajaa, jotka huolehtivat lapsen asioista sekä pitävät yhteyttä vanhempiin. Omaohjaajatyötä tekevät ainoastaan osastojen vakituiset työntekijät, mutta tarvittaessa omaohjaajaa voi tuurata toinen työryhmän jäsen. Päätin rajata opinnäytetyöni koskemaan ainoastaan koulukodin avo-osastoja, sillä muuten aihealue olisi paisunut liian suureksi. Toinen syy rajaamiseen on perhekodeilla ja varsinkin erityisen huolenpidon osastolla tehtävän yhteistyön suuri poikkeavuus avo-osastoon verraten. Lapsen sijoitus erityisen huolenpidon osastolla kestää enintään 90 vuorokautta, joten vanhempien kanssa tehtävä työkin poikkeaa suuresti verrattuna pidempiin sijoituksiin.

Opinnäytetyöni tutkii lähinnä työntekijöiden yhteydenpitoa vanhempiin sekä vanhempien kokemuksia yhteistyöstä koulukodin kanssa. Osaston ohjaajan näkökulma on minulle työni kautta hyvin tuttu ja siksi halusin laajentaa työntekijänäkökulmaa koskemaan myös koulukodin erityistyöntekijöitä. Heidän tekemänsä yhteistyö vanhempien kanssa on luonteeltaan erilaista kuin meidän ohjaajien ja koin myös sen tutkimisen työni kannalta arvokkaaksi. Vanhempien näkökulmasta olin itse erityisen kiinnostunut. Vanhempien näkökulman uskon myös olevan se, jonka perusteella työstäni voi olla hyötyä koulukodin työntekijöille.

Koulukotiin sijoitetuilla lapsilla on hyvin erilaisia perhetaustoja. Tällä hetkellä moni koulukodin lapsista tulee maahanmuuttaja perheestä. Tämä rajoitti osaltaan vastaajajoukkoa, joka työhön oli käytettävissä, sillä halusin vastaukset suomeksi.

Itselläni kielitaito ei olisi riittänyt käännöstyöhön ja kääntäjän käyttäminen olisi ollut monimutkaista. Lisäksi käännöksissä on aina vaarana hukata osa informaatiosta. Toki kielelliset ongelmat ovat läsnä myös jokapäiväisessä työssä koulukodissa, etenkin yhteistyössä vanhempien kanssa. Koulukotiin sijoitettujen lasten vanhemmilla saattaa olla ongelmia omassa elämässään, enkä halunnut kyselyn olevan kenellekään liian suuri rasite. Henkilökohtaiseen haastatteluun olisi voinut olla vielä haastavampaa saada vanhempia osallistumaan, joka oli osasyynä siihen, että valitsin kyselyn haastattelun sijaan.

9.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössäni on kolme ydinkysymystä.

- 1) Mitkä tekijät tukevat vanhempien sitoutumista yhteistyöhön?
- 2) Miten lisätä ja vahvistaa vanhempien osallisuutta?
- 3) Millaisena vanhemmat ja työntekijät kokevat yhteistyön?

Opinnäytetyön aihetta miettiessäni ja keskustellessani oman lähiesimieheni sekä Sippolan koulukodin johtajan kanssa, tärkeimpinä teemoina esiin nousi vanhempien sitoutuminen ja vanhempien osallisuus. Nämä molemmat liittyvät vahvasti vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, ja itseäni alkoivat suuresti kiinnostaa vanhempien kokemukset ja ajatukset. Yhteistyötä vanhempien kanssa pohditaan työryhmissä jatkuvasti, mutta vanhempien omat mielipiteet voivat tuoda asiaan uuden ulottuvuuden ja sitä kautta uusia ratkaisumalleja.

Vanhempien sitoutumisessa yhteiseen kasvatustyöhön on suuria eroja eri vanhempien välillä. Toisten vanhempien kanssa yhteistyö on toiminut alusta asti ja työntekijöiden ja vanhemman välille on syntynyt avoin luottamussuhde. Yhteinen linja ja avoimuus tukevat lapsen kasvua ja kehitystä, ja tulokset ovat usein helposti havaittavissa. Joissakin tapauksissa taas tuntuu, että vanhemmat pitävät työntekijöitä ikään kuin kilpailijoina, jolloin lapsi joutuu hyvin ristiriitaiseen tilanteeseen. Sekä vanhempi että koulukoti tarkoittavat hyvää ja pyrkivät toimimaan lapsen edun mukaisesti, mutta käsitykset lapsen edusta poikkeavat joskus toisistaan. Usein tilanne on hankala sen

takia, että vanhemmat puhuvat lapselle yhtä ja työntekijälle toista. Ongelmana on toisaalta myös se, että koulukodin toiminnot ja käytännöt ovat hyvin vakiintuneet ja tarkasti määritellyt, eikä joustovaraa niissä kovin paljoa ole.

Koulukodin tiukat raamit vaikuttavat myös vanhemman osallisuuden tunteeseen. Vaikka lapseen liittyvistä päätöksistä pyritään aina keskustelemaan vanhemman kanssa, usein koulukodin omat säännöt jättävät hyvin vähän joustovaraa. Tämä voi olla joskus vaikeaa ymmärtää vanhemman näkökulmasta ja vanhempi voi tuntea, että hänen mielipiteellään ei ole väliä. Työntekijänä usein ajattelee, että vanhemman tulisi ymmärtää paremmin koulukodin toimintaa ja että päätöksissä täytyy huomioida myös suurempaa kokonaisuutta, mutta liian harvoin tulee mietittyä, miten vanhemmat tilanteen kokevat. Ehkä vanhempikin kaipaisi enemmän ymmärrystä koulukodin puolelta, sillä onhan tilanne hänen kannaltaan todella ristiriitainen, kun oman lapsen asioista päättävät muut ihmiset.

Vanhempien ja koulukodin henkilökunnan välistä yhteistyötä miettiessäni ja siihen liittyviä kysymyksiä pohtiessani, aloin miettimään kasvatuskumppanuutta, ja sitä soveltuuko termi käytettäväksi koulukotiympäristössä. Halusin muodostaa tämän ympärille yhden kysymyksen, jonka tarkoitus on selvittää, miltä osin yhteistyö näyttäytyy kasvatuskumppanuutena ja miltä osin perinteisenä yhteistyönä. Koska epäilin, että kasvatuskumppanuus saattaa terminä olla osalle vastaajista vieras, lisäsin kyselylomakkeeseen määritelmän siitä, mitä kysymyksessä tarkoitetaan kasvatuskumppanuudella ja mitä taas kasvatusyhteistyöllä.

9.3 Aineiston keruu

Keräsin aineiston opinnäytetyöhöni kirjallisella kyselyllä, johon vastasi kaksi Sippolan koulukotiin sijoitetun lapsen vanhempaa ja neljä koulukodin työntekijää. Kaikki vastaajat vastasivat kyselyyn marraskuun aikana 2013. Varmistin kaikkien vastaajien halukkuuden kyselyyn vastaamiseen etukäteen, sillä koin sen tärkeäksi vastauksien laajuuden ja luotettavuuden kannalta. Tavoitteenani oli saada vastauksissa esiin mahdollisimman monta näkökulmaa. Kaikki työntekijät ovat työskennelleet nykyisessä tehtävässään vähintään vuoden ja kyselyyn vastanneiden vanhempien lapset ovat olleet sijoitettuna Sippolan koulukotiin yli vuoden ajan.

Alkuperäinen suunnitelmani oli tehdä yksilöhaastattelut ja haastatella sekä vanhempia että työntekijöitä. Työntekijöiden kohdalla ongelmaksi muodostui sopivan ajan löytäminen, sillä kesken työpäivän haastattelun tekeminen olisi hankalaa ja häiritsisi työntekoa. Kyselyn etuna oli se, että työntekijä saattoi täyttää kyselyä itse valitsemanaan rauhallisena ajankohtana. Esimerkiksi ohjaajan työhön sisältyy paljon rauhallisia hetkiä, jolloin aikaa voi käyttää kirjallisten töiden tekemiseen, mutta on kuitenkin tärkeää olla jatkuvasti valppaana, jos tilanne vaatii ohjaajalta toimia. Tästä syystä haastatteluun keskittyminen ja kenties erilliseen rauhalliseen tilaan sulkeutuminen olisi ollut vaikeampi toteuttaa. Haastattelun tekeminen vanhemmille olisi ollut haasteellista välimatkojen takia ja uskon itse, että vanhemmille olisi ollut suurempi kynnys suostua haastateltavaksi kuin vastata kirjalliseen kyselyyn. Ongelmaksi koin myös sen, että haastattelijana olisin ollut minä, jonka vastaajat ovat oppineet tuntemaan koulukodin työntekijänä. Kysymykset kasvokkain olisivat saattaneet tuntua vanhemmasta enemmän palautteen antamiselta, kuin objektiiviselta haastattelulta.

9.4 Kysely

Kyselyssä käytin itse muodostamiani kysymyksiä, jotta sain vastauksia juuri opinnäytetyössäni tutkittaviin ongelmiin. Kysymysten pohjana käytin opinnäytetyöni kolmea pääkysymystä. Kysymyksiä kyselylomakkeeseen tuli lopulta 11, jotka jaottelin kolmeen osaan alkuperäisten tutkimuskysymysten mukaan. Kysymykset olivat avoimia, eikä vastauksen pituutta ollut rajattu. Pyysin vastaukset erillisille vastauspapereille, joten jokainen sai vastata kysymyksiin niin laajasti kuin halusi. Kysymyksiä miettiessäni keskustelin niistä lähiesimieheni kanssa ja tarkistutin kysymyslomakkeen hänellä, kun olin saanut sen lopulliseen muotoonsa. Tärkeimmät teemat kysymyksissä ovat vastaajien kokemukset yhteistyöstä, vanhempien sitoutuminen ja vanhempien osallisuus.

Kolmeen osaan jaolla pyrin selkeyttämään sitä, mihin tutkimuskysymykseen juuri tietty kysymys etsii vastauksia. Lisäksi jaossa on huomioitu sijoitusprosessin vaiheet niin, että sitoutumiseen ja luottamussuhteen rakentamiseen keskittyneet kysymykset kartoittavat lähinnä sijoituksen alkuvaiheita, kun osallisuuden tukemiseen liittyvien kysymysten tärkeys korostuu vasta sijoituksen alun jälkeen. Viimeinen osa

kysymyksistä keskittyy lähinnä koko sijoituksen aikaiseen yhteistyöhön ja etenkin siihen, miten eri osapuolet sen ovat kokeneet ja millaisia toiveita heillä siihen liittyy.

Aluksi aion tehdä kaksi erillistä kyselylomaketta, yhden vanhemmille sekä yhden työntekijöille. Kysymyksiä pohtiessani päätin kuitenkin yrittää muodostaa kysymykset niin, että niihin pystyy vastaamaan sekä vanhempi että työntekijä. Mielestäni samaan kysymykseen vastaaminen tuo mahdollisesti selvemmin esiin näkökulmien eroavaisuudet ja tästä syystä päätin käyttää vain yhtä kyselylomaketta aineiston keruuseen. Kyselyt toimitin vastaajille marraskuun puolessa välissä ja vastaukset sain takaisin kuun loppuun mennessä. Kyselylomake on työn liitteenä.

9.5 Aineiston analyysi

Aineiston analysoinnin aloitin käymällä läpi erikseen jokaisen kysymyksen vastaukset ja keräämällä kaikki kysymyksen vastaukset yhteen. Erottelin vanhempien ja työntekijöiden vastaukset toisistaan, myöhempää vertailua silmällä pitäen. Tämän jälkeen kävin aineiston läpi saadakseni yleiskuvan jokaisen kysymyksen vastauksista. Huomasin, että vastauksissa oli paljon yhtäläisyyksiä ja että vanhempien sekä työntekijöiden näkemykset olivat hyvin samankaltaisia. Tämän jälkeen jaoin aineiston alkuperäisten tutkimuskysymysten mukaan kolmeen kategoriaan, ja jaottelin kyselyn vastaukset sen mukaan, mihin kysymykseen se tuotti tietoa.

Lähes jokaisen kysymyksen kohdalla oli heti havaittavissa paljon yhtäläisyyksiä, mutta onneksi vastauksista löytyi myös eroja. Vaikka vanhempien vastaukset olivat enimmäkseen samansuuntaisia kuin työntekijöiden, löytyi aineistosta myös mielenkiintoisia vanhemman omiin kokemuksiin ja tunteisiin liittyviä näkökulmia. Kuten olin toivonut ja työssäni tavoitellut, useat vastaukset nostivat esiin puutteita tai selviä kehittämiskohteita. Vastauksissa tuli esille myös asioita, joiden takia tiettyjen ongelmien ratkaiseminen on hyvin haastavaa.

10 TUTKIMUSTULOKSET

Käsittelen tutkimustuloksia samassa järjestyksessä kuin kyselylomakkeen kysymykset ovat. Ensimmäiset neljä kysymystä vastaavat vanhempien sitoutumista koskevaan tutkimuskysymykseen, toiset neljä vastaavat vanhempien osallisuutta käsittelevään

tutkimuskysymykseen ja viimeiset kolme kysymystä kuvaavat vanhempien ja työntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä. Kysymykset on esitetty tässä järjestyksessä sijoituksen vaiheiden mukaan, sillä sitoutuminen ja sitouttaminen ovat haasteena yleensä sijoituksen alussa ja osallisuuden vahvistaminen taas myöhemmin sijoituksen aikana.

10.1 Mitkä tekijät tukevat vanhempien sitoutumista yhteistyöhön?

Sijoituksen alkuun liittyy aina paljon haasteita. Tilanne voi olla monella tapaa hyvin ristiriitainen, sillä ennestään toisilleen täysin vieraiden ihmisten pitäisi alkaa tehdä yhteistyötä ja vielä niinkin tärkeän asian suhteen kuin lapsen elämän. Vanhemman näkökulmasta pitäisi pystyä luottamaan vieraisiin aikuisiin omaa lastaan koskevilla asioilla. Vanhemman oma toimijuus heikkenee ja työntekijät ottavat itselleen ison osan lapsen kasvatusvastuusta. Samalla tilanteeseen liittyy usein syyllisyyden tunteita tilanteeseen johtaneista tapahtumista. Työntekijän näkökulmasta taas on otettava huomioon huostaanoton perusteet ja arvioitava lapsen etua myös lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen liittyen. Vaikka molemmat osapuolet tarkkailevat ja arvioivat toistensa toimintaa, pitäisi silti pystyä puhaltamaan yhteen hiileen lapsen edun nimissä.

Sijoitukseen yleensä ja sijaishuoltopaikkaan liittyy jo paljon ristiriitoja. Huostaanotto sanana koetaan negatiiviseksi ja siihen liitetään paljon ennakkokäsityksiä. Jos kyseessä on lapsen ensimmäinen sijaishuoltopaikka ja huostaanotto on hyvin tuore, tilanteeseen liittyy paljon tunteita ja negatiiviset tunteet kohdistetaan usein sijaishuoltopaikkaan. Vanhemmat voivat kokea menettävänsä vanhemmuutensa huostaanoton myötä. Vanhempien vastustus sijoitusta kohtaan saattaa heijastua vastustuksena myös sijaishuoltopaikkaa kohtaan. Vanhempien vastauksista käy ilmi, että on hyvin vaikeaa luovuttaa osa lapsensa kasvatusvastuusta muille ihmisille, vaikka ymmärtääkin sen lapsen edun mukaiseksi. Työntekijöiden vastauksissa pohditaan vanhempien mahdollisuutta osallistua sijaishuoltopaikan valintaan, jolloin vanhempien olisi mahdollisesti helpompi hyväksyä tilanne ja sitoutua paikan käytäntöihin.

Tutkimukseni vastauksissa haasteeksi sijoituksen alussa nähtiin vanhempien ja työntekijöiden eroavat näkemykset tilanteesta ja siihen johtaneista syistä.

Huostaanoton perusteet ovat usein hyvin sekavia vanhemmille ja työntekijöillä saattaa olla ihan erilainen käsitys asiasta. Tällaisessa tilanteessa yhteisten tavoitteiden asettaminen koetaan haasteelliseksi. Työntekijät nostivat vastauksissaan esiin yhteisen ymmärryksen tärkeyden lapsen tilanteesta. Sijoituksen alussa on varmistettava, että kaikki toimijat ovat samalla viivalla, jotta voidaan yhdessä pohtia tavoitteita ja keinoja joilla niihin pyritään.

Vastaajat kokivat, että sijoituksen alussa on hyvin tärkeää tarjota tukea lapsen lisäksi myös tämän vanhemmille. Työntekijöiden tulee tutustua hyvin lapsen vanhempiin ja perheen tilanteeseen, muutenkin kuin virallisten dokumenttien avulla. On tärkeää kuulla perheen tarina myös heiltä itseltään. Myös vanhempien tutustuminen koulukotiin ja sen käytänteisiin koettiin tärkeäksi ja tätä tuetaan koulukodilta käsin tekemällä toiminnasta mahdollisimman läpinäkyvää ja avointa. Sekä vanhemmat että työntekijät kokivat avoimen ja rehellisen keskustelun merkitykselliseksi luottamuksen rakentamisessa. Molempien osapuolten vastauksissa tuli ilmi myös aito kiinnostus ja mielipiteiden kuuntelemisen tärkeys. Työntekijät korostivat perhetyön ja kotikäyntien merkitystä perheeseen tutustumisessa ja avoimen keskusteluyhteyden luomisessa. Myös vanhempien vierailut koulukodilla ja muut tapaamiset kasvotusten auttavat hyvän suhteen luomisessa. On tärkeää tarjota vanhemmalla tunne siitä, että häntä tuetaan eikä perhe jää yksin.

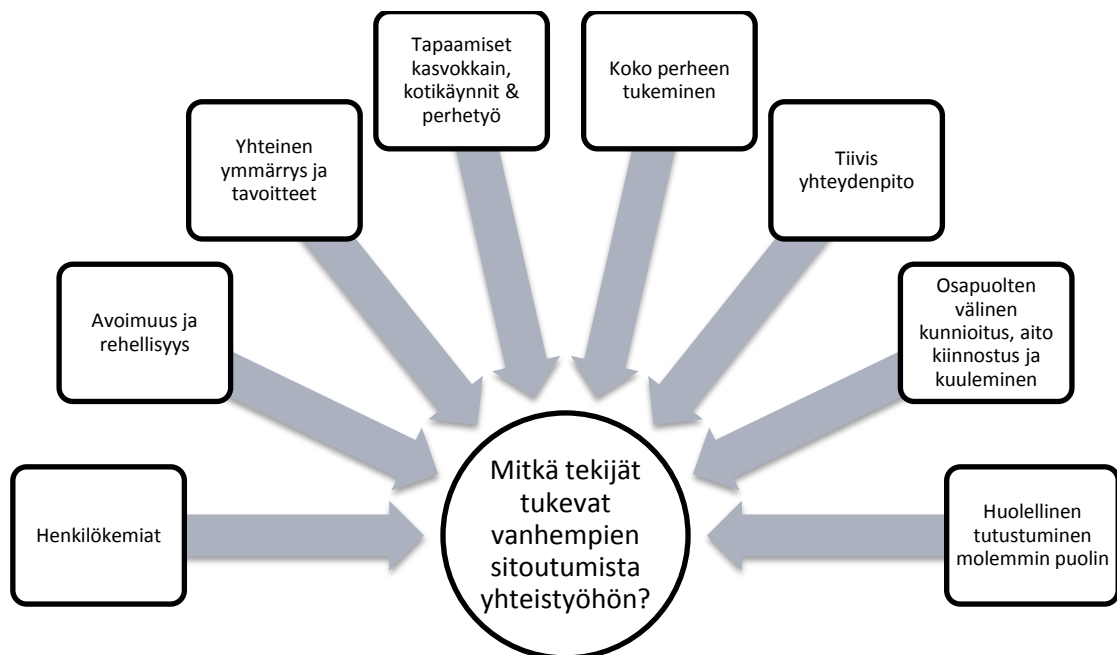
Useassa vastauksessa todettiin vanhemman olevan asiantuntija oman lapsensa asioissa. Tämän osoittaminen vanhemmalle ja asiantuntijuuden arvostaminen lisäävät vanhemman osallisuuden tunnetta ja helpottavat yhteisiin tavoitteisiin sitoutumisessa. Molemminpuolinen kunnioitus ja aito halu yhteistyöhön ovat edellytyksenä luottamussuhteen rakentamisessa ja hedelmällisen yhteistyön luomisessa. Yhtenäinen näkemys ja yhtenevät toimintatavat keventävät yksittäisten toimijoiden taakkaa. Työntekijät kokivat ongelmaksi sen, että koulukoti yleensä sanelee päätökset ja vanhemmille jää usein hyvin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa. Vakiintuneet toimintatavat luovat toimintaan pysyvyyttä ja pitkäjänteisyyttä, mutta saattavat olla esteenä tai hidasteena yksilöllisille ratkaisuille.

Joskus eri toimijat kaipaavat toisiltaan konkreettisia neuvoja lapsen asioissa. Yhteisistä linjoista sovitaan asiakassuunnitelmapalavereissa ja yhteyttä pidetään viikoittain. Palavereissa sovitaan esimerkiksi lapsen lomailut kotona ja tarvittaessa

lomasopimuksilla autetaan vanhempaa rajojen asettamisessa kotilomien aikana. Työntekijöiden kokemusten mukaan toisille vanhemmille tämä on helpotus, mutta jotkut kokevat sen epäluottamuksenosoituksena vanhemman omia kykyjä kohtaan. Rehellisyyden merkitystä painotettiin useassa vastauksessa, ja siihen kuuluu myös selkeä puuttuminen tilanteen sitä vaatiessa. Asioista on puhuttava suoraan, jotta välttyään väärinymmärryksiltä. Sekä vanhemmat, että työntekijät pitävät henkilökemioita ja osapuolten sosiaalisia taitoja merkittävässä roolissa.

Työntekijöiden näkökulmasta haasteina luottamuksen rakentumiselle mainitaan mm. pitkät välimatkat, jolloin tapaamiset kasvokkain ovat harvinaisia, sekä kielimuuri ja kulttuurierot. Monikulttuurisuus on koulukotiympäristössä lisääntynyt viime vuosina hyvin paljon ja maahanmuuttajaperheiden kanssa toimiminen koetaan hyvin haasteelliseksi. Väärinymmärryksiä syntyy paljon ja asioista sopiminen koetaan vaikeaksi.

Kuvassa 1. on tiivistettynä vanhempien sitoutumista tukevat ydintekijät tutkimusaineiston perusteella:

Kuva 1. Vanhempien sitoutumista tukevat tekijät.

10.2 Miten lisätä ja vahvistaa vanhempien osallisuutta?

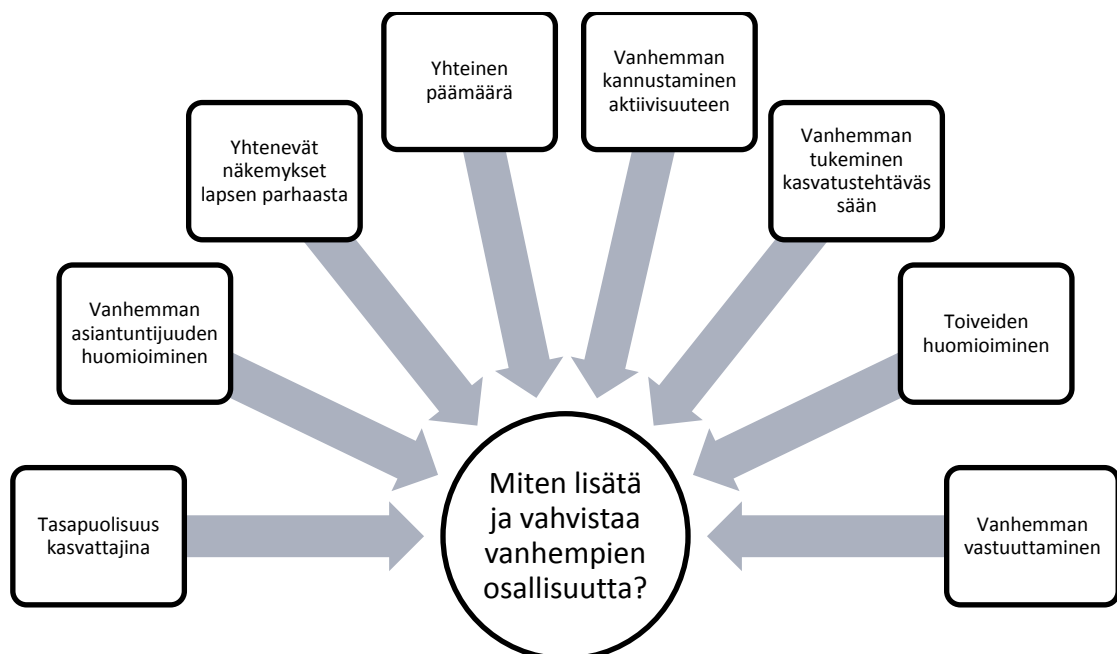
Kyselyn vastauksista käy ilmi, että vastaajien mielestä vanhempien mahdollisuudet osallistua lapsen kasvatukseen Sippolan koulukodissa koetaan melko hyvinä. Vastauksissa korostuu kuitenkin oman aktiivisuuden merkitys ja se, että eroja eri vanhempien välillä on runsaasti. Koulukoti tarjoaa vanhemmille mahdollisuuden osallistua, mutta sen käyttäminen jää vanhemman vastuulle. Työntekijöiden vastauksista voi päätellä, että osaa vanhemmista tulisi heidän mielestään vastuuttaa enemmän osallistumaan lapsensa kasvatukseen.

Osallisuutta tukeviksi asioiksi vastauksissa mainitaan yhteinen päämäärä ja lapsen edun tavoittelu, sekä vanhemman asiantuntijuuden huomioiminen. Vanhemmat tuntevat oman lapsensa parhaiten ja myös työntekijät tiedostavat tämän vastaustensa perusteella. Vanhemmilla on tärkeä rooli lapsensa elämässä, eikä kukaan muu voi täyttää heidän paikkaansa. Osallisuuden tukemiseen liittyy paljon samoja asioita kuin jo aiemmin käsiteltyyn sitoutumisen tukemiseen. Samat seikat toistuvat vastauksissa tärkeinä asioina, kuten tiivis yhteydenpito, tapaamiset kasvokkain, molemmin puolinen kunnioitus ja aito kiinnostus. Tästä voisi päätellä, että sijoituksen alkuvaiheen tapahtumilla on suuri merkitys myös sijoituksen myöhemmissä vaiheissa.

Haasteina osallisuuden tukemisessa nähdään kasvattajien eriävät näkemykset lapsen edusta, mahdollinen kielimuuri ja asioista kertomatta jättäminen. Joskus työntekijät kokevat, että vanhemmat jättävät kertomatta asioista, esimerkiksi ongelmista kotilomilla, koska pelkäävät kotilomien vähenevän ongelmien seurauksena. Joskus asioita voi jäädä kertomatta myös inhimillisen unohduksen seurauksena. Poikkeavat kasvatusnäkemykset usein johtavat lapsen kannalta hyvin ristiriitaiseen tilanteeseen, jossa aikuiset ohjaavat lasta eri suuntiin. Työntekijät ovat omien kokemustensa mukaan törmänneet tilanteisiin, joissa vanhempien kyvyttömyys on esteenä osallisuudelle ja vanhempien osallisuutta on jouduttu rajoittamaan koulukodin toimesta. Vanhemmat saattavat tarvita konkreettisia neuvoja koulukodilta, kuinka toimia lapsensa kasvattajana. Vanhemmat tulee huomioida ihmisinä puutteineen ja heitä on tuettava kasvatustehtävässään. Ristiriitatilanteissa työntekijöiden ammatillinen näkemys lapsen edusta menee vanhemman toiveiden ja näkemysten edelle, jolloin vanhemmat voivat kokea osallistumismahdollisuutensa huonoiksi.

Tutkimusaineiston perusteella sekä työntekijät että vanhemmat ovat yhtä mieltä siitä, että vanhempia kuunnellaan ja heidän mielipiteensä huomioidaan päätöksenteossa. Työntekijöiden vastauksista tosin käy ilmi, että aina tämä ei ole mahdollista asioiden kiireellisyyden takia. Vanhempien kanssa sovitaan yhteiset toimintatavat ja käytänteet ja kaikki vanhempien toiveet kirjataan sekä huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. Vanhemmat saavat tiedon kaikista heidän lastaan koskevista päätöksistä ja vanhempien mielipiteet selvitetään, vaikka ne eivät päätökseen vaikuttaisikaan. Joskus mielipiteet eroavat, ja usein tällaisissa tilanteissa koulukoti lopulta sanelee ratkaisut. Pääasiassa pyritään kuitenkin löytämään molempia osapuolia tyydyttäviä ratkaisuja ja kompromisseja tehdään tarvittaessa. Yhteistyössä pyritään toimijoiden tasapuolisuuteen kasvattajina. Vanhempien osallistumista lapsen palaveriin tuetaan ja palaverin aika sekä paikka pyritään valitsemaan niin, että vanhemmat voivat palaveriin osallistua.

Kuvaan 2. on tiivistetty osallisuuden vahvistamisen ydinkohdat tutkimusaineiston perusteella.

Kuva 2. Vanhempien osallisuutta vahvistavat tekijät.

10.3 Millaisena vanhemmat ja työntekijät kokevat yhteistyön?

Yhteydenpidon koulukodin ja vanhempien välillä koetaan sujuvan pääasiassa hyvin. Vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä yhteydenpitoon. Työntekijät näkevät yhteydenpidon olevan sidoksissa muuhun vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Jos yhteistyö ei suju toivotulla tavalla, on usein ongelmia myös keskinäisessä yhteydenpidossa. Vanhemmilla on erilaisia mieltymyksiä ja toiveita yhteydenpidosta. Nämä pyritään ottamaan koulukodin toimesta huomioon ja yhteydenpito pyritään toteuttamaan vanhempien toiveiden mukaisesti. Sekä työntekijöiden että vanhempien näkökulmasta henkilökemioilla koetaan olevan merkitystä yhteydenpidon laatuun.

Kyselylomakkeeseen olin muodostanut kysymyksen kasvatuskumppanuudesta ja siitä, toteutuuko se vastaajien mielestä koulukodissa. Vanhemmille kasvatuskumppanuuden ja kasvatusyhteistyön erottaminen toisistaan tuntui vaikealta ja vastaukset jäivät hyvin niukoiksi, vaikka olin lisännyt lomakkeeseen lyhyet määritelmät termeille. Työntekijöille termit olivat jo ennestään tuttuja ja se näkyi vastauksissa. Tässäkin kohdassa työntekijät nostivat esiin vanhemman oman aktiivisuuden merkityksen. Parhaimmillaan yhteistyön koettiin olevan hyvin lähellä kasvatuskumppanuutta, mutta pääsääntöisesti kasvatusyhteistyö kuvaa paremmin vanhemman ja työntekijöiden välistä suhdetta Sippolan koulukodissa. Kasvatuskumppanuuden todettiin olevan hyvä tavoite, jota kohden tulisi jatkuvasti pyrkiä. Esteenä kasvatuskumppanuudelle mainittiin toimijoiden paljous, työntekijöiden rooli viranomaisena, koulukodin käytänteiden joustamattomuus ja näkemuserot lapsen kasvatuksessa. Edellytyksenä kasvatuskumppanuudelle nähtiin yhteinen tahtotila ja hyvin tiivis yhteydenpito.

Vaikka vastausten perusteella sekä vanhemmat että työntekijät tuntuvat olevan tyytyväisiä Sippolan koulukodin avo-osastoilla tehtävään yhteistyöhön, on molemmilla osapuolilla myös toiveita yhteistyöhön jatkossa. Vanhemmat toivovat vieläkin avoimempaa ja suurempaa keskustelua lastensa asioista. Vanhemmat tiedostavat lastensa kasvatukseen liittyvän paljon ongelmia ja haasteita, eikä asioiden kaunistelu helpota niiden kohtaamista. Työntekijät toivovat entistä enemmän yhteistä aikaa vanhempien kanssa ja mahdollisuutta tutustua muutenkin kuin työasioissa. Työntekijät haluaisivat hälventää roolia työntekijänä ja toivoisivat vanhempien näkevän heidät tavallisina ihmisinä. Molemmat osapuolet toivovat jatkossakin asioiden välitöntä käsittelyä ja selvittämistä väärinkäsitysten välttämiseksi.

Työntekijät kaipaavat vanhemmilta entistä enemmän vastuunottoa ja aikuisuutta ja ovat valmiita tukemaan tässä vanhempia. Työntekijät toivovat vastauksissaan aikuisten samalla puolella olemista, sillä kaikkien toimijoiden tavoitteena on aina lapsen etu.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusaineisto on kokonaisuutena hyvin johdonmukainen ja lähes kaikki vastaukset ovat keskenään samansuuntaisia. Tämä osoittaa, että vastaajilla on aiheesta hyvin yhtenäinen käsitys. Sekä työntekijät että vanhemmat pitävät tärkeinä samoja asioita ja toisaalta näkevät haasteet myös samankaltaisina. Yhteistyö vanhempien ja työntekijöiden välillä on hyvin vaihtelevaa ja hyvä yhteistyö vaatii molempien osapuolten sitoutumista sekä myös yksilöllisten erojen huomioimista. Osapuolet ymmärtävät haasteet myös toisen näkökulmasta, joka on hyvin tärkeää yhteisen näkemyksen löytämiseksi.

Huostaanotto ja lapsen sijoitus on aina hyvin ristiriitainen tilanne. Vanhemman rooli pienenee sijoituksen myötä ja kasvatusvastuuta siirretään muille ihmisille. Toimijoiden yhteinen ymmärrys tilanteesta ja siihen johtaneista syistä on edellytys hyvän yhteistyön rakentumiselle. Ilman yhteistä näkemystä on vaikea muodostaa myöskään yhteisiä mielekkäitä tavoitteita. Lapsen lisäksi koko perhe tarvitsee tukea, varsinkin sijoituksen alkuvaiheessa. Tilanne on uusi ja vaikea koko perheelle ja siihen liittyy paljon ristiriitaisia tunteita. Perheen tukemiseksi tulee työntekijän ensin tuntee perhe. Myös vanhempien tutustuminen työntekijöihin koetaan merkitykselliseksi. Huolellinen tutustuminen luo pohjan luottamussuhteen rakentumiselle. Usein työntekijät nähdään viranomaisina, eivätkä vanhemmat pysty kohtaamaan heitä tasavertaisina ihmisinä. Kotikäynnit, perhetyö ja muut tapaamiset kasvokkain ovat tärkeitä tutustumiskeinoja ja helpottavat yhteistyön kehittymistä.

Sijoituksen alku on hyvin tärkeä koko sijoituksen aikaista yhteistyötä ajatellen. Hyvin alkanut yhteistyö mahdollistaa pitkäjänteisen ja johdonmukaisen toiminnan koko sijoituksen ajaksi. Yhteinen ymmärrys ja päämäärä sekä sitoutuneet aikuiset tukevat lapsen kasvua ja kehitystä. Tiivis yhteydenpito ja yhtenäiset toimintatavat edistävät tavoitteiden saavuttamista ja vahvistavat toimijoiden osallisuuden tunnetta. Rehellisyys ja avoimuus ovat merkki yhteistyön sujumisesta ja vahvistavat

luottamussuhdetta entisestään. Molempien osapuolten toiminnan läpinäkyvyys vahvistaa keskinäistä luottamusta ja sallii myös eriävät mielipiteet. Yhteistyössä tulisi kohdata vanhemmat omina itsenään ja pyrkiä yksilölliseen huomioimiseen, mutta koulukodin omat käytännöt saattavat joskus olla tälle esteenä.

Vanhemmat sekä työntekijät ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä nykyisen yhteistyön tasoon. Yhteydenpito toimii pääasiassa hyvin ja vanhempien mielipiteet huomioidaan lapsen asioista päätettäessä. Yhteydenpidon koetaan olevan sidoksissa yhteistyön laatuun, ja tiiviin yhteydenpidon vahvistavan yhteistyötä. Yhteistyöhön vaikuttavat suuresti henkilökemiat ja työntekijän sosiaaliset taidot. Tällaisen asian huomioiminen on tärkeää, vaikka siihen on hyvin vaikea vaikuttaa. On kuitenkin luonnollista, että ihmisten väliseen suhteeseen vaikuttavat toimijoiden yksilölliset ominaisuudet.

Monikulttuurisuus asettaa yhteistyölle omat haasteensa. Yhteydenpito on vaikeaa yhteisen kielen puuttumisen vuoksi ja väärinymmärrykset ovat yleisiä. Kulttuurilliset erot vaikeuttavat yhteisen kasvatuskäsityksen syntymistä. Vanhempien kyvyttömyys hoitaa kasvatustehtäväänsä saattaa olla yksi huostaanoton perusteista, jolloin vanhempien tukeminen ja vastuuttaminen lapsensa kasvatukseen sijoituksen aikana on hyvin haasteellista. Keinona tällaisessa tilanteessa voi olla esimerkiksi perheen kanssa tehtävä perhetyö.

Yhteistyön laatuun vaikuttaa suuresti vanhemman omat kyvyt ja aktiivisuus. Parhaimmillaan kasvatustuuta pyritään hiljakseen siirtämään takaisin vanhemmille, mutta joskus vanhemman osallisuutta voidaan joutua rajaamaan lapsen edun nimissä. Vanhemmat ovat asiantuntijoita oman lapsensa asioissa ja sen kunnioittaminen on hyvin tärkeää. Vaikka parannettavaa toki löytyy aina, tutkimuksen perusteella vanhempien toiveet ja mielipiteet huomioidaan hyvin Sippolan koulukodissa ja yhteistyöhön vanhempien kanssa ollaan melko tyytyväisiä. Vanhempien merkitys sijoitetun lasten kasvatuksessa koetaan suureksi ja yhteistyötä vanhempien kanssa halutaan jatkuvasti kehittää.

12 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on huomioitava kaikki siihen suoraan tai välittömästi vaikuttaneet asiat. Laadullisessa tutkimuksessa tulokset ovat tutkijan

tulkintaa kerätystä aineistosta, eikä tarkoituksena olekaan löytää absoluuttista totuutta. Luotettavuuden arvioinnissa puhutaan yleensä tutkimuksen validiteetista ja reliabiliteetista. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimus tutkii oikeita asioita ja etsii vastauksia oikeisiin kysymyksiin. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten toistettavuutta, eli tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 226–228.)

Tutkimuksessani on käytetty tiedonkeruumenetelmänä kyselyä, joka ei ole kaikkein yleisin eikä suositelluin tapa laadullisessa tutkimuksessa. Vastaukset voivat jäädä pinnallisiksi, eikä tarkentavia kysymyksiä voi esittää samoin kuin haastattelussa. Luotettavuutta parantaa se, että kysymykset koskivat vastaajille tuttua aihetta ja ne selvittivät vastaajien omia käsityksiä asiasta. Kysymykset olivat avoimia ja ne oli tarkoin rakennettu varsinaisten tutkimuskysymysten ympärille, joten tältä osin validiteetti on vähintään kohtuullinen. Kyselyyn vastaajilla oli enemmän aikaa harkita vastauksiaan. Haastattelua harkitessani yhdeksi riskiksi koin sen, että kasvokkain vastaaminen vanhemman ja työntekijän väliseen yhteistyöhön liittyviin kysymyksiin, kun haastattelija on tuttu koulukodin työntekijä, olisi saattanut vaikuttaa vanhemman vastauksiin ja sitä kautta tutkimustuloksiin sekä heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta parantaa se, että aihe ja käsitteet olivat työntekijöille tuttuja, ja he ovat keskustelleet samasta aiheesta paljon omassa työssään.

Kyselyn kysymykset pyrin rakentamaan niin, että ne kattoivat tutkimuskysymykset mahdollisimman hyvin. Aihe opinnäytetyöhöni oli tullut omalta lähiesimieheltäni, ja koin tärkeäksi tarkistuttaa kysymykset hänellä, jotta kysymykset vastaisivat varmasti oikeisiin asioihin. Käytin samaa kyselyä sekä vanhemmille että koulukodin henkilökunnalle. Tällä pyrin mahdollistamaan vastausten suoran vertailun ja tuomaan esiin eri näkökulmia samasta asiasta. Omat näkemykset ja usean vuoden työkokemus Sippolan koulukodista auttoivat kysymysten asettelussa, mutta toisaalta ennakkokäsitykset saattoivat tahattomasti johdatella tutkimusta tiettyyn suuntaan. Myös aineiston tulkinnasta on huomioitava se, että valmiit käsitykset vaikuttavat tulkintaan, vaikka tietenkin pyrin mahdollisimman objektiiviseen tarkasteluun.

Opinnäytetyöni käsittelee ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä tietystä ilmiöstä, tiettyä ajankohta. Näin ollen tutkimus ei ole toistettavissa tismalleen samalla tavalla, tai tutkimustulokset saattaisivat olla erilaiset eri ajankohtana. Tulokset eivät kuitenkaan ole sattumanvaraisia. Ihmisten käsitykset eri asioista vaihtelevat, ja sama

ihminen voi muuttaa käsitystään tietyistä asiasta uuden tiedon tai uusien kokemusten valossa. Tutkimukseni luotettavuuden voi siis ajatella heikkenevän ajan myötä. Tutkimus voitaisiin toistaa samanlaisena ainoastaan analysoimalla samaa tutkimusaineistoa. (Hirsjärvi ym. 2007, 226–228.) Olen itse pyrkinyt mahdollisimman objektiiviseen tarkasteluun, mutta totta kai tulkintaani ohjaa oma näkemys Sippolan koulukodin työntekijänä. Minulla on tietoa ja kokemuksia asioista, joita koulukodin ulkopuolisella tutkijalla ei olisi ja sillä voi luonnollisesti olla vaikutusta aineiston tulkinnassa.

Tutkimukseni on tarkasti rajattu koskemaan Sippolan koulukodin avo-osastoilla tehtävää yhteistyötä vanhempien kanssa, eikä tarkoituksena ole ollut tuottaa yleistettävää tietoa. Toisaalta voisi ajatella, että samankaltaisissa laitoksissa ja sijaishuoltopaikoissa, kuten muissa valtion koulukodeissa samanlaisen tutkimuksen tulokset olisivat hyvin samansuuntaisia. Valtion koulukotien välillä on kuitenkin suuria eroja toimintatavoissa ja käytänteissä, joten eroja tulostenkin välillä luultavasti syntyisi.

13 POHDINTA

Opinnäytetyöni idea syntyi omassa työssäni esiin nousseen ongelman ympärille. Aihetta etsiessäni halusin tehdä tutkimuksen itselleni merkityksellisestä aiheesta ja koulukodin työntekijöiden ja sijoitettujen lasten vanhempien välinen yhteistyö tuntui hyvin kiinnostavalta aiheelta. Teen itse työssäni yhteistyötä vanhempien kanssa lähes päivittäin ja koen sen usein hyvin haastavaksi. Vanhempien kanssa käsitellään heidän lapsiinsa liittyviä asioita ja usein joudun tekemään päätöksiä myös vastoin vanhempien näkemyksiä. Joskus päätöksiä tehdessä herää ajatuksia, että mikä minä olen päättämään toisen lapsen asioista ja että kyllähän vanhemmat tuntevat lapsensa paremmin. Erityisesti minua kiinnosti se, kuinka vanhemmat kokevat tällaiset tilanteet ja millaisena he näkevät koulukodin kanssa tehtävän yhteistyön. Opinnäytetyöni antoi itselleni kaipaamaani varmuutta siitä, että vanhemmat arvostavat työntekijöiden ammattitaitoa ja luottavat heidän arvostelukykyyn vaikeissakin asioissa.

Yksi opinnäytetyöni heikkous on omasta mielestäni se, että kyselyyn vastasivat vanhemmat, joiden kanssa yhteistyö on toimivaa ja näkemykset ovat työntekijöiden kanssa yhteneviä. Toisaalta taas vanhemmat, joiden kanssa yhteistyö ei toimi, eivät

todennäköisesti olisi olleet valmiita sitoutumaan kyselyyn vastaamiseen. Näin ollen opinnäytetyöni kuvaa enimmäkseen vanhempien näkemyksiä hyvin toimivasta yhteistyöstä ja yhteistyössä esiintyvät ongelmat ovat lähinnä työntekijöiden näkemyksiä. Tutkimuksen tulokset eivät tulleet itselleni yllätyksenä, sillä vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä on käsitelty paljon omassa työyhteisössäni. Toivoin hieman enemmän poikkeavuutta työntekijöiden ja vanhempien vastauksissa, mutta toisaalta yhteinen ymmärrys on toivottavasti merkki hyvin toimivasta yhteistyöstä.

Jos tekisin tutkimuksen uudestaan, keräisin aineistoa myös yksilöhaastatteluin, koska osan vastausten kohdalla olisin halunnut esittää tarkentavia kysymyksiä ja olisin myös kaivannut hieman konkreettisimpia esimerkkejä osana vastauksia. Työntekijän näkökulma tuli mielestäni hyvin tutkimuksessa esille, mutta yhdenkin vanhemman haastattelu olisi voinut tuoda tutkimukseen jotain uutta. Loppujen lopuksi tutkimus vastasi tutkimuskysymyksiin vähintään kohtuullisesti. Omat näkemykseni vaikuttivat tietenkin aineiston tulkintaan ja olisi mielenkiintoista nähdä, millaisia tulkintoja joku muu tutkija olisi aineistosta tehnyt. Uskon tosin, ettei merkittäviä eroja tulkintojen välillä syntyisi.

Opinnäytetyöni on työnantajani Sippolan koulukodin tilaama tutkimus ja toivon sen vastaavan koulukodin toiveisiin. Sijoitettujen lasten vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen on koulukodilla hyvin tärkeä ja ajankohtainen aihe. Vanhempia arvostetaan ja heidän mielipiteitään kunnioitetaan. Kaikessa toiminnassa on keskeisimpänä lapsen etu ja hyvän yhteistyön avulla pyritään rakentamaan lapselle mahdollisimman tukeva ja turvallinen kasvuympäristö. Myös vanhempien ja lasten perheiden hyvinvointi on tärkeää, sillä se vaikuttaa suoraan lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tukemalla lasta sekä hänen perhettään voidaan lapselle tarjota mahdollisuus hyvään elämään. Koulukotisijoitus on lapsen elämässä vain lyhyt vaihe, mutta vanhempien tuki säilyy hänen elämässään toivottavasti vielä pitkään sijoituksen jälkeen. Toivon, että opinnäytetyöstäni on apua koulukodin työntekijöiden ja lasten vanhempien välisen yhteistyön kehittämisessä.

LÄHTEET

Harris, J.R. 1998. Kasvatuksen myytti. Helsinki: Arthouse.

Heino, T. 1997. Asiakkuuden hämäryys lastensuojelussa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heino, T., Berg, K. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys – Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Stakes.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kivinen, T. 1994. Valikoituminen lastensuojelun asiakkaaksi – Näkökulmia asiakkuuden määrittämiseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laatukäsikirja. 2006. Sippolan koulukodin laatukäsikirja, päivitys 03/2006.

Lappalainen, S. 2007. Mikä ihmeen etnografia? Teoksessa: Toim. Lappalainen, S. Hynninen, P. Kankkunen, T. Lahelma, E. & Tolonen, T. Etnografia metodologiana. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Lastensuojelu. 2012. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön internetsivut. Saatavissa: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu. [Viitattu 14.11.2013.]

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417.

Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportin internetsivut.

Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu). [Viitattu 14.11.2013.]

Lämsä, A-L. 2012. Verkosto vahvaksi – Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Methelp.

Mikkola, M. 2004. Perhetyö lastensuojelutyössä. Teoksessa: Puonti, A. Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Puonti, A. Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rautiainen, M. 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Suomen Kuntaliitto. Helsinki: Hakapaino Oy.

Reijonen, M. 2005. Voimaa perhetyöhön – Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Roos, J. P. 2004. Huostaanottokirja. Turku: Design Nurmisaari.

Saarnio, T. 2004. Perhetyö lastensuojelutyössä. Teoksessa: Toim. Puonti, A. Saarnio, T. & Hujala, A. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

THL. 2012. Lastensuojelun tilastoraportti 26/2012. Päivitetty 27.11.2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastensuojelu. [Viitattu 23.11.2013].

THL. 2013. Valtion koulukotien strategia vuoteen 2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Terämä, A.-M. 2013. Monitaituri ja kumppani – Tutkimus valtion koulukotien erityistyöntekijöiden tehtävistä ja rooleista. Sosiaalityön Pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valkonen, L. 1995. Kuka on minun vanhempani. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valtion koulukodit. 2013. Valtion koulukotien internetsivut. Saatavissa: www.valtionkoulukodit.fi. [Viitattu: 15.11.2013].

Värrö, V.-M. 2000. Hyvä kasvatusta - kasvatusta hyvään; dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere: University Press.

LIITTEET

Sippolan koulukodin työntekijöille, sekä koulukodin avo-osastoille sijoitettujen nuorten vanhemmille suunnattu kysely yhteistyöstä koulukodin ja perheiden välillä.

1. Millaisia ristiriitoja ja haasteita mielestäsi liittyy huostaanottoon ja sijoituksen alkuun?
2. Millaista tukea sijaishuoltopaikka voi antaa vanhemmille huostaanoton alettua?
3. Millaiset asiat helpottavat luottamussuhteen syntyä vanhempien ja koulukodin välille?
4. Mitkä tekijät vaikeuttavat luottamussuhteen rakentumista vanhempien ja koulukodin välille?
5. Millaisena koet vanhempien mahdollisuudet osallistua Sippolan koulukotiin sijoitetun nuoren kasvatukseen?
6. Millaiset asiat tukevat ja vahvistavat vanhempien osallisuutta?
7. Mitkä tekijät voivat mahdollisesti heikentää vanhempien osallisuutta?
8. Miten vanhempien mielipiteet ja ajatukset otetaan huomioon kasvatuksessa ja päätöksenteossa Sippolan koulukodissa?
9. Miten tiedonkulku vanhempien ja koulukodin välillä mielestäsi toimii?
10. Miltä osin vanhempien ja koulukodin välisessä suhteessa on kyse kasvatuskumppanuudesta, ja miltä osin taas kasvatusyhteistyöstä, sivun alalaidassa olevien määritelmien mukaan? *
11. Mitä toivoisit vanhempien ja koulukodin väliseltä yhteistyöltä?

*Kasvatuskumppanuus on toimijoiden välistä vuorovaikutusta, jaettua asiantuntemusta ja toimintaa kohti yhteistä päämäärää.

*Kasvatusyhteistyöllä tarkoitetaan yhteiseen päämäärään pyrkimistä, niin että vastuu ja tehtävät on jaettu eri toimijoiden välillä.

Kiitos vastauksistasi!